Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 15 גראשען — היינט 10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ ·283 | Łódź Poniedziałek, 7 grudnia 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז. מאנטאג, כ״ז כסלו תרצ״ב | № 283

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

צו די תּיאים פון מיינע ליבע פריינד

פרל. **פאלא ליפשיץ**

מיט ה׳

יצחק לייביש טרייבער

וועלכע איז פארגעקומען דעם 5. דעצעמבער 1931, אין קאלא, ווינש איך זיי א הערצליכען מזל-טוב

7417 העניעק וויינמאן, לאדז.

צו די ה״ה גנבים!

נעכטען בייטאג אין פילהארמאניע-זאל ביים באקס-מעטש האט מען מיר ארויסגענומען א גאלדענעם זייגער.

דער עהרליכער גנב ווערט געבעטען געגען גרויסער בעלוינונג צ׳ קלינגען פון 9 ביז 11 פריה טעל. 128-82 פאר פארבער-מייסטער.

4175 דיסקרעציע גצוויכערט.

אנ׳ארט צו שלאפען

פאר 1 אדער 2 יונגעלייט

איז אפצוגעבען פון זאפא״ט. — צו ע׳סאהרען פיעטריקאווער 33, אויפ׳ן 2. הויף, פארטער

וויל̃נער טרופע

אנפ. מ. מואה. — יאהר XVI.

זאל „אאזא״

20 נארוטאוויטשא 20

דינסטאג, דעם 8-טען דעצעמבער ד. י., 9 א זייגער אין אווענד

א גראנדיעזער אווענד

פון יודישען קינסטלערישען ווארט

די גרעסטע יודישע דיכטער וועלען קומען צום ארטיסטיש-קינסטלערישען אויסדרוק דורך די בעקאנטע ארטיסטען פון דער ווילנער טרופע.

אין פראגראם:

1-טער טייל:

1. י. ל. פרץ — אין פאליש אויף דער קייט (פראגמענט) כארעלע דעקלאמאציע, דער אנסאמבל.
2. דוד האפשטיין — פראצעסיע „ „ „
3. יהואש — הינערשטרייק, דעקלאמאציע — פרידע וויטאלינא.
4. א. לוצקי — וואלס, מעלא-דעקלאמאציע — מרים ארלעסקא.
5. שלום עליכם — קאפעלע, מאטעלע, ביילקע, סצענעס פון 200,000 — אסתר גאלדענבערג, נחום מעלניק, משה פאטאשינסקי.

2-טער טייל:

6. שלום-עליכם — דאקטוירים (דיאלאג) — שמחה וויינשטאק, נחום מעלניק
7. י. ברוידא — באנדורא, אינסצ. פאלקס-ליד — אסתר גאלדענבערג, משה פאטאשינסקי, דבורה ראזענבלום.
8. א. לוצקי — דזשאז
9. שלום עליכם — כפּרות (כארעלע דעקלאמאציע — אנסאמבל.)
10. י. דאווידזאן — געסט (פאראדיע)

אלע ליבהאבער פון יודיש-קינסטלערישען ווארט וועלען באזוכען דעם אווענד.

אינזער חשוב׳ן פריינד

יצחק יוסף בראצקי און פרוי

צו דער בר-מצוה פון זייער עלטסטען זוהן

שמואל חיים

ווינשען מיר זיי צו דערלעבען פיל נחת.

אפרים פישעל דאבראשיצקי, משה וויינגארטען, הערש קאפעל ראפאלאוויטש, יקתיאל ראפאלאוויטש, אלתר גרינבוים, הערשעל באוליצקי, משה דוד ו אקסמאן, בינם גוטוויל.

7425

נאך קורצע שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 67 יאהר

נ. ע. אברהם געץ

(גימנאזיאל-פראפעסאר)

די לויה קומט פאר היינט, מאנטאג, דעם 7-טען דעצעמבער 1931, 1 א זייגער בייטאג פון טהרה-הויז ביים יודישען בית-עולם. וועגען וואס עס טיילען מיט

די טיפטרויערנדע טעכטער, איידעמס און אייניקלעך.

ווארנונג צו דער בעפעלקערונג!

אזוי ווי אין דער שטאט האבען זיך בעוויזען אגענטען, וועלכע פערקויפען

נישט קיין פרישע געריכערטע שפראטען!

און די געוועלבער קויפען זיי גערן צוליב זייער ביליגקייט, געפינען מיר פאר נויטיג אויף דעם דער בעפעלקערונג אויפמערקזאם צו מאכען, כדי פון זיך יעדע פעראנטווארטליכקייט אראפצונעהמען.

סעקציע פון געריכערטע פיש און קאנסערווען אין לאדז.

התראה מהראבינאט צו אלע קצבים!

צוליב די גרויסע מכשולים פון פרעמדע שחיטה און שמוגעל-שחיטה, וואס איז בחשש נבלה וטרפה זענען מיר שטרענג מזהיר אלע "אינהאבער פון יאטקעס זאלען נישט האבען אין יאטקע קיין שום געשאכטענע עופות אחוץ באנדעראל „כשר לאדז״ פון ראבינאט.

אין פאלס מ׳וועט טרעפען אין א יאטקע א געשאכטענע גאנז אהן באנדעראל, וועט מען מפרסם זיין, אז די יאטקע איז מכשיל הרבים און מען טאר דארט נישט קויפען אלס כשר.

גלייכצייטיג איז מען שטרענג מזהיר אלע ווארשטען-פאבריקאנטען זיי זאלען אבהיטען נישט קויפען הויטען און ביליגעס נור ביי דעם, וואס האט א הכשר פון די זעלבע וואך. ווער עס וועט עובר זיין, וועט מען מפרסם זיין, אז די פאבריק איז נישט כשר. לאדזער ראבינאט.

היינט, מאנטאג, כ״ז כסלו (7-טען דעצעמבער 1931) פון 11—12 פארמיטאג קומט פאר אויפ׳ן בית החיים צום 3-טען יאהרצייט פון פרוי

חי׳ רבקה לובאכינסקי ז״ל

א הזכרה, צו וועלכער אלע בעקאנטע און מיטגלידער פון קליינפישהענדלער-פעראיין פאמארסקא 15 ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען. פאמיליע לובאכינסקי.

Dr. med.

W. Eychner

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4

(נעבען קינא „טשארי״) טעל. 72-134

נעהמט אן פון $2\frac{1}{2}$ — 4 און פון 7 — 8 אווענד

LEKARZ-DENTYSTA

S. LIBERMAN-HONIGSZTOK

ציגעל-גאס 14 (פריהער 46)

קווער אפיצינע, 1. שט., טעל. 225-82

נעהמט אן פון 9—2 און פון 4—7 אוו.

צו ביליגע פרייזען.

DR. MED. J. LUBICZ

כירורג-ארטאפעד

פאלודניאווא 9, טעל. 17-183

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער

אייגענע פראצאווניע פון זעמאליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: וויקלארקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. ז. וו.

נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

כעמיש-באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע

— פון —

מאגיסטער נ. שאץ

פיעטריקאווער 37, 2 שטאק פראנט

אנאליזען פון קאל, אורין, לייכעץ א. אנד.

מעסיגע פרייזען. מעסיגע פרייזען

בעקאנטמאכונג.

די פערוואלטונג פון „תלמוד תורה״, אלעקסאנדראווסקא 13 ארדענט איין היינט, מאנטאג, ג׳ דחנוכה (דעם 7. דעצ.), 7 אווענד אין זאל „איראפעיסקי״ (זגערזשער 17)

א גראנדיעזען חנוכה-פעסט

מיט זעהר א אינהאלטסרייכען פראגראם.

1) ערעפנונג, 2) געזאנג הנרות הללו אויסגעפיהרט דורכ׳ן חזן פון דער אלטשטעטישער שוהל ה׳ ע. ווינאגראד מיט׳ן כאר און דיריגענט ה. רובין. 3) בעגריסונגען. 4) רעפעראט פון בעוואוסטען טאלאנטפולען רעדנער ראטמאן און פרנס פון דער לאדזער יודישער קהלה ה׳ פ. ליבערמאן. 5) רעפעראט פון בעקאנטען רעדנער און ווארט-קינסטלער פרנס פון דער לאדזער קהלה ד. ה. זילבערשטיין א.ד.ט.: „די אסאליגע און היינטיגע חשמונאים״. 6) שלוס-רעדע פון גלענצענדען רעדנער און עסקן פרנס פון דער לאדזער קהלה רעד. א. ג. פרידענזאהן א. ד. ט.: „די ראל פון דער פרוי אין קאמף פאר׳ן יודישען דת״.

מיר בעטען די לאדזער יודישע בעפעלקערונג מאסענווייז אנטיילצונעהמען אין דעם חנוכה-פעסט, וואו דער גאנצער איינקונפט געהט פאר ת״ת, אין וועלכע עס לערנען 300 קינדער פון די ארימסטע שיכטען.

די פערוואלטונג.

זעלבסטהילף-פערזיכערונגס-קאסע

פאר חתנים און כלות אין לאדז, זיעלאנא 26

מיר האבען דעם כבוד מיטצוטיילען די מיטגלידער, ווי אויך סימפאטיקער, אז דינסטאג, דעם 8-טען דעצעמבער, 5 א זייגער נאכם., ג׳ מקץ קומט פאר אין אונזער לאקאל זשעלאנא 26 (גרינער מארק 1)

א גראנדיעזער חנוכה-פעסט

און התחלת כתיבת ספר-תורה

פארזעהען מיט א גרויסען פראגראם:

1) מה טובו פון לעוואנדאווסקי, 2) בענשען חנוכה-ליכט. 3) הנרות הללו, מעוז צור אויסגעפיהרט דורך דעם בעוואוסטען חזן מיט בעגלייטונג פון כאר אקאמפאנירט דורך אנ׳ארקעסטער. רעפעראט וועגען דער בעדייטונג פון חנוכה פון בעוואוסטען מגיד ר׳ אביש פעפער.

מיט דרך-ארץ די פערוואלטונג.

שטייער-מאראטאריום אויף 5 יאהר

ס'זאל אריינגעטראגען ווערען אין סיים אזא געזעץ-פראיעקט

ווארשא, 6 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין די פאליטישע קרייזען שמועסט מען, אז אויף דער נאהענטסטער סעסיע פון סיים, וואס וועט זיך עפענען, וועט אריינגעטראגען ווערען א געזעץ-פראיעקט וועגען א מאראטאריום אויף פערלעגענע שטייער'ן.

צו דעם דאזיגען פראיעקט זענען אויך גענייגט די פיהרער פון „בעבע", וואס רעפרעזענטירען די ווירטשאפטליכע קרייזען אין לאנד, אזוי אז עס זענען פארהאן אלע שאנסען, אז דער געזעץ-פראיעקט וועט מסתמא אדורכגיין.

דאס מאראטאריום זאל אויסגעגעבען ווערען אויף 5 יאהר, און די שטייער-חובות זאל מען אויסצאהלען אין משך פון 5 יאהר.

קאנפערענץ פון יודישע פרויען-ארגאניזאציעס אין אמעריקא

צוריקגעצויגען די איינלאדונג צום פוילישען אמבאסאדאר

ניו-יארק 6. (יט"א טעלעגראפיש) היינט האט זיך אין באלטימארע געעפענט די קאנפערענץ פון די יודישע פרויען-ארגאניזאציעס. צו דער קאנפערענץ איז אויך ארויסגעשיקט געווארען אן איינלאדונג צום פוילישען אמבאסאדאר קיין וואשינגטאן. די לעצטע מינוט איז די איינלאדונג צוריקגעצויגען געווארען.

ווידער געלינטשט א נעגער

ניו-יארק, 6. (ספ. טעל.) נעכטען איז אין אמעריקא ווידער געשעהען אן עקלהאפטער פאל פון לינטשען אן אראבייטסלאזען נעגער.

אין סעליסבורי האט א געוויסער נעגער דערשאסען א ווייסען, און דערנאך זיך גופא שווער פערוואונדעט מיט'ן זעלבען רעוואלווער.

דעם פערוואונדעטען האט מען אריינגעלייגט אין תפיסה-שפיטאל.

ביינאכט האט זיך אין שפיטאל אריינגעריסען א טויזענד-קעפיגער המון, ארויסגעריסען פון בעט דעם שווער - פערוואונדעטען נעגער, אוועקגעשלעפט איהם אין הויף, און אויפגעהאנגען אויף א בוים.

פאליציי האט צו דער שרעקליכער געשיכטע גאנץ קאלטבלוטיג צוגעקוקט.

ערב דער היטלער-מאכט אין דייטשלאנד

אונטערהאנדלונגען מיט דער שווער-אינדוסטרי און צענטער-פארטיי

בערלין, 6 (פאט). אייגער פון די הויפט אנפיהרער פון דער נאציאנאל - סאציאליסטישער פארטיי, דער נאהענטסטער מיטארבייטער פון היטלער'ן — דעפ. שטראסער, האט געהאלטען אין שטוטגארט א פראגראם רעדע, אין וועלכער ער האט צ. א. געזאגט, אז דאס איבערנעהמען די מאכט דורך זיין פארטיי קאן געשעהן אין מאמענט פון צוזאמענרופען דעם רייכסטאג, דעם 23 פעברואר, אדער נאך פריהער, אויב עס וועט פריהער קומען צו א רעגירונגס-קריזיס.

די נאציאנאל - סאציאליסטען — האט ער געזאגט — ווארטען מיט גרויס בענקשאפט אויפ'ן פאלען פון ברינינגס-רעגירונג, וואס צו דעם מוז קומען אין דער נאהענטסטער צייט, נישט געקוקט אויף אלע קאמפף-מיטלען.

בערלין, 6 (פאט). „וועלט אם אווענד" איז מודיע, אז בעת'ן לעצטען בעזוך פון היטלער'ן אין בערלין, זענען אין האטעל „קייזערהאף" פארגעקומען אונטערהאנדלונגען צווישען די היטלער-אנפיהרער און מיט פאליטיקער, וואס שטעהען נאהענט צום רעכטען פליגעל פון דער צענטער-פארטיי, ווי אויך מיט פארשטעהער פון דעם שווערען-אינדוסטריע-פערבאנד.

אין די דאזיגע בעראטונגען זענען קלאהר געווארען קליינע חילוקי-דעות אין בעצוג צום טערמין, ווען היטלער זאל איבערנעהמען די מאכט.

נייע עלעקטרישע באהנען

סענסאציאנעלע ערפינדונג פון אן אירלענדישען אינזשיניער

דובלין, 6 (ספ. טעל.) דא איז געמאכט געווארען דער ערשטער פרוב צו לאזען אין גאנג א ספעציעלען צוג, וואס ווערט געטריבען דורך ספעציעלע עלעקטרישע באטעריעס. ערפונדען פון'ם אירלענדישען אינזשיניער ד"ר דרום.

דער צוג איז אדורכגעלאפען א שטח פון פופצעהן מייל אין משך פון דרייסיג מינוט, און דורכגעמאכט דעם וועג פארוואורפסלאז

די היגע וויסענשאפטליכע און טעכנישע ספערען לייגען גרויסע האפנונגען אויף דער נייער ערפינדונג, און אויב די ווייטערדיגע פרובען זאלען זיין געלונגענע, רעכענט מען אז דער גאנצער ענין-קאמוניקאציע וועט רעוואלוציאניזירט ווערען.

—=:o:=—

געעפענט דער אראבישער קאנגרעס אין ירושלים

אראבישע לענדער געגען קאנגרעס. — שטעלונג פון דער ענגלישער רעגירונג

ירושלים, 6 (יט"א טעלעגראפיש) היינט האט זיך אין אמאר מעטשעט געעפענט דער מוסולמענישער קאנגרעס. צו וועלכען ס'זענען געקומען עטליכע הונדערט דעלעגאטען. דער צוטריט צום קאנגרעס איז זעהר בעשווערט. בלויז עטליכע ענגלישע זשורנאליסטען זענען צוגעלאזט געווארען.

צווישען די אראבער איז צו בעמערקען א גרויסע אפאזיציע געגען קאנגרעס. ס'איז פערעפענטליכט געווארען אן ערקלערונג, אז די רעגירונג פון קעניג פון העדזשאס איז געגען דעם קאנגרעס. אויך די טערקישע רעגירונג איז געגען דעם קאנגרעס. ס'בעטייליגען זיך אויך נישט אין קיין שום פארם די רעגירונגען פון פערסיען, אפגאניסטאן און אלבאניען, אויך עגיפטען און די רעגירונג פון איראק נעמען אויך נישט קיין אנטייל, דאך זענען פון די לעצטע צוויי לענדער יא געקומען צו עטליכע פארשטעהער.

לאנדאן, 6 (יט"א טעלעגראפיש) פון די רעגירונגס-קרייזען, האט מען אויף אן אנפראגע פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור ערקלערט, אז די ענגלישע רעגירונג גרעניצט זיך אפ פון דעם מוסולמענישען קאנגרעס. ס'וועט ערלויבט ווערען צו בעהאנדלען נאר רעליגיעזע פראגען אזוי ווייט, אויף וויפיל ס'וועט נישט געשטערט ווערען די עפענטליכע רוה.

צוזאמענפאהר פון לעגיאניסטען-פערבאנד

נעכטען איז אויך פארגעקומען א צוזאמענפאהר פון אינוואלידען-פערבאנד

ווארשא, 6 (פאט) היינט איז אין קלוב פון די מלוכה בעאמטע פארגעקומען דער צענטער אלגעמיינער צוזאמענפאהר פון די דעלעגאטען פון לעגיאניסטען-פערבאנד.

אין צוזאמענפאהר האבען אנטיילגענומען 234 דעלעגאטען.

אלס געסט זענען געקומען אין נאמען פון פרעמיער פריסטאר, וויצע-מיניסטער סקלאדקאווסקי, סיים-מארשאלעק שוויטאלסקי, די מיניסטארען: בערנער, נארוויד-וויגעבויער, שעטצעל, זארזשיצקי א.א.וו.

דעם צוזאמענפאהר האט געעפענט דער פרעזעס פון דער הויפט-פערוואלטונג, סלאוועק, וועלכער האט געהאלטען א לענגערע רעדע, און זיך ספעציעל אפגעשטעלט אויף דעם קאנסטיטוציע-פראבלעם אין פוילען.

לסוף זענען אנגענומען געווארען א רייה פארשלאגען פון ארגאניזאציאנעלען כאראקטער.

ווארשא, 6 (פאט) היינט איז דא פארגעקומען א דעלעגאטען-צוזאמענפאהר פון אינוואלידען-פערבאנד.

צ. א. האט דער צוזאמענפאהר אנגענומען א פראטעסט-רעזאלוציע געגען די דייטשע פערשווערונגען אויף דער גאנצקייט פון פוילענס גרעניצען.

ביילער בצחון פון די דייטשע נאציאנאליסטען

בערלין, 6. (ספ. טעל.) דער סיים אין מעקלענבורג-שטרעליץ האט מיט 22 שטימען געגען 13 אויסגעדריקט אומצוטרוי דער סאציאליסטישער רעגירונג פון פרעמיער רייבניץ.

אלס פרעמיער איז בעשטימט געווארען פאן מיכעל פון דער דייטש-נאציאנאלער פראקציע.

כינא ציהט זיך צוריק פון פעלקער-בונד?

מעמאריאל פון כינעזישען דעלעגאט. — נייע פארבעהאלטען פון די יאפאנער

פאריז, 6 (ספ. טעל.) דער כינעזישער דעלעגאט ד"ר שע האט עהרנעכטען איבערגעגעבען דעם ראט פון פעלקערבונד א מעמאריאל מכח'ן שאפען א נייטראלע סטרעפע.

דער יאפאנישער דעלעגאט יאשעזאווא האט אפגעהאלטען א בעראטונג מיט בריאנען. יאפאן מאכט נייע פארבעהאלטען, הגם זי נעהמט נישט אן קיין בולט-נעגאטיווע שטעלונג בנוגע דעם געפלאנטען טעקסט פון דער פעלקערבונד-רעזאלוציע.

פון דער אנדערער זייט איבט אויס דער פעלקער-בונד א דרוק אויף דער רעגירונג פון טאקיא, אז יאפאן זאל זיך אויסזאגען מכח'ן תעשטימען א נייטראלע סטרעפע.

די יאפאנישע רעגירונג וויל דעם דאזיגען ענין רעגולירען דורך די דירעקטע אונטערהאנדלונגען מיט כינע, אהן דער בעטייליגונג פונ'ם פעלקערבונד. חוץ מזה פאדערט די יאפאנישע רעגירונג, ס'זאל איהר אנערקענט ווערען דאס רעכט צו איבערשטייגען די נייטראלע סטרעפע, ווען די אינטערעסען פון די יאפאנישע בירגער אין צפון-כינא וועלען זיין בעדראהט.

דער ראט פון פעלקערבונד האט בעאויפטראגט דעם רעדאקציע-קאמיטעט צו בעקומען פון יאפאן בולט'ערע אויפקלערונגען וואס שייך דעם דאזיגען ענין.

פאריז, 6 (ספ. טעל) אינם לעצטען מאמענט קומען אן אין ראט פון דעם פעלקער-בונד סענסאציאנעלע ידיעות, אז דער כינעזישער דעלעגאט, אמבאסאדאר ד"ר שע, האט, — נישט געקוקט אויף אלע בעמיהונגען מצד בריאנ'ען צו דערפיהרען צו א כינעזיש-יאפאנישען הסכם, — דעפעשירט צו דער נאנקינער רעגירונג, אז ער גיט זיך אן אין דימיסיע, און אז ער ראט, דאס די רעגירונג זאל זיך בכלל צוריקציהען פון פעלקער-בונד.

די דאזיגע ידיעה האט אנגעמאכט א גרויסע צורודערונג צווישען די מיטגלידער פון פעלקער-בונד.

אין פאריז ווערט מיט שפאנונג דערווארט די תשובה פון דער נאנקינער רעגירונג.

נאנקין, 6 (פאט) לויט ווי די רייטער-אגענטור דערוויסט זיך, האבען די רעגירונגס-מיטגלידער אויסגעפועלט, אז דער מיניסטער וועלינגקו און דער כינעזישער דעלעגאט אין פעלקער בונד, ד"ר שע זאלען צוריקציהען זייער דעמיסיע.

עקספאזיטור פון יודישע קאאפעראטיווע געזעלשאפטען אין לאדזער וואיעוואדזטווע

פייערליכע ערעפנונג פון דער עקספאזיטור. — ערשטער צוזאמענפאהר מיט'ן אנטייל פון פיל דעלעגאטען. — דראמאטישע מאמענטען אין דער דיסקוסיע

נעכטען איז אין זאל פון לאדזער שטאט-ראט פארגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון דער לאדזער עקספאזיטור פון די קאאפעראטיווע געזעלשאפטען אין פוילען און באלד דערויף דער ערשטער גרינדונגס-צוזאמענפאהר פון דער לאדזער עקספאזיטור צו וועלכער ס'דארפען געהערען אלע קאאפעראטיווען אין דער לאדזער וואיעוואדזטווע, אין א צאהל פון 47.

א חוץ דעם זענען אויך געקומען דעלעגאטען פון דער קעלצער וואיעוואדזטווע ווייל ס'איז בערהאן א פראיעקט אז אויך די קאאפעראטיוון פון דער קעלצער וואיעוואדזטווע זאלען געהערען צו דער לאדזער עקספאזיטור.

ס'זענען געקומען אנ'ערך הונדערט דעלעגאטען, פון פאלגענדע שטעט: לאדז, סלופצע, קאלא, קאליש פאביאניץ, טאמאשאוו, בעלכאטאוו, לענטשיץ, שעראדז, לאסק, בזשעזשין, פיעטריקאוו, ווילון, סרעדז, זדונסקא-וואלא, אוביעיאוו, קלאדאווא, גלאווגנא, זלאטשעוו, טשענסטאכאוו, זאוויערטשע, ראדאם א.א.

א חוץ דעם זענען געקומען פארשטעהער פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע, פון דער לאדזער סטאראסטווע, פון פרעזידיום פון שטאט-ראט, פון האנדעלס-קאמער און דער האנדווערקער-קאמער, פון טעקסטיל-מייסטער פעראיין, צענטראלער האנדווערקער-פערבאנד אין לאדז, קליינהענדלער-פעראיין און פרעסע, די יודישע קהלה אין לאדז האט צוגעשיקט א שריפטליכע בעגריסונג.

פון דירעקטאריאט פון די קאאפעראטיווע געזעלשאפטען אין פוילען זענען געקומען דער פרעזעס ד"ר זילבערשיין, רעד. פראוואלסקי און אינספ. שמויש.

די פייערליכקייט עפענט דער פארזיצער פון לאדזער ראיאן-קאמיטעט ד"ר פ. טארטאקאווער וועלכער זאגט: מיר פיהלען די גרויסע בעדייטונג פון דער היינטיגער פייערונג. די יודישע קאאפעראטיווע בעוועגונג איז נאך יונג, זי איז געשאפען געווארען אין די לעצטע יאהרען פון פאריגען יאהרהונדערט אין די צארישע צייטען, ס'האט זיך שוין דעמאלט געפיהלט אז די יודישע עקאנאמישע פאזיציעס וואקלען זיך און מ'דארף זיי דערהאלטען און שטארקען.

דער שטורם פון דער מלחמה האט צוזאמען מיט דער פערניכטונג פון הונדערטער טויזענדער יודישע מענשליכע לעבענס מיט די חורבן געמאכטע מיליאנען יודישע עקזיסטענצען אויך חרוב געמאכט, די יודישע קאאפעראטיווע בעוועגונג, וועלכע האט זיך ערשט אנגעהויבען צו ענטוויקלען און אויפבויען. די יודישע קאאפעראטיווע בעוועגונג אין פוילען האט זיך אנגעהויבען אויפצובויען און שטארקען אין יאהר 1921, און אין די דאזיגע צעהן יאהר איז עס געווארען די גרעסטע ארגאניזירטע קראפט ביי יודען. א פערטעל מיליאן יודען זענען ארגאניזירט אין דער בעוועגונג, וועלכע האט געהאט אזעלכע גרויסע שוועריגקייטען צו בעקעמפען אויפ'ן וועג פון איהר ענטוויקלונג. די רעגירונגס און קאמונאלע אינסטיטוציעס האבען נישט געגעבען קיין שום שטיצע און די בעוועגונג האט זיך ענטוויקעלט די ערשטע צייטען באר א דאנק דער גרויסער הילף פון די אמעריקאנער יודען, ס'האט זיך געקאנט דוכטען, אז די קאאפעראטיווע בעוועגונג וועט נישט אויסהאלטען דעם שטורעם פון גרויסען קריזיס, אבער מיט פרייד און שטאלץ קען מען מעלדען דער גאנצער וועלט אז די בעוועגונג לעבט און עקזיסטירט און וועט זיך ענטוויקלען.

אין איצטיגען מאמענט דראהט א סכנה אז די

(ווייטער זעה 9-טע זייט).

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז
7 דעצעמבער 1931

דער הויפט-מופטי
ווידער אויף דער ארענע

היינט קומט זיך צונויף אין ירושלים דער מו־סולמענישער קאנגרעס, וועלכער איז צונויפגע־רופען געווארען לויט דער איניציאטיוו פון בעקאנטען מוסולמענישען פיהרער אין אינדיען שאוקאט אלי און דעם ירושלימער הויפט־מופטי. ווען דער דאזי־גער קאנגרעס וואלט געווען אן אמת מוסולמענישער און וואלט זיך פארנומען אויסשליסליך מיט די פראַ־גען פון איסלאם, וואלט די יודישע געזעלשאפטליכע מיינונג נישט געהאט קיין בעזונדערען גרונד מיט איהם זיך צו אינטערעסירען. אבער די רעליגיעזע מאמענטען שפילען נאך אויף מזרח א גאר גרויסע ראלע און די רעליגיעזע פיהרער נוצען אויס אט די מאמענטען פאר פאליטישע צוועקען. עס איז אויך נישט קיין ספק, אז די רעליגיעזע פראגען וועלען אויפ׳ן קאנגרעס שפילען א צווייטראנגיגע ראלע און אז הינטער זיי וועט זיך אויסבעהאלטען א גרוי־סער קאמפלעקס פון פאליטישע פראגען און איינ־פלוסען. דערויף ווייזט אן כאטשבי דער אנטייל פון ירושלים׳ער גרויסמופטי, וועלכער איז פון זיין פא־ליטישער ארבייט גאנץ גוט בעקאנט, ספעציעל דער יודישער בעפעלקערונג.

די געשיכטע פון קאנגרעס איז א גאנץ אייגענ־ארטיגע. דער הויפט־מופטי פון ירושלים, אט דער בייזער גייסט פון ארץ ישראל, האט געהאט זיינע השפעות צווישען די אראבישע מאסען אויסשליסליך א דאנק דער שטעלונג, וועלכע ער האט פארנומען אין מוסולמענישען הויפט־ראט. כל זמן דער מופטי האט געהאט אין זיין רשות א גאנצע רייה רעליגיעזע ענינים, וועלכע זענען כלומרשט געווען בעדראהט דורך פערשידענע שונאים און אין דער ערשטער רייה דורך די יודען. האט ער געקאנט איינהאלטען זיין השפעה אויף די מאסען. ער האט אויסגעצייכענט געוואוסט ווי אזוי אויסצונוצען די פערשידענע מאַ־מענטען פאר זיינע צוועקען. אבער די טרויעריגע ערפאהרונגען פון יאהר 1929, ווען די יודישע בע־פעלקערונג אין ארץ ישראל האט זיך געלאזט אריינ־ציהען אין א ריין רעליגיעזען שטרייט, האט צוגע־נומען ביים מופטי זיין הויפט־געוועהר. דער יודי־שער ישוב אין פאלעסטינע בעציהט זיך היינט מיט דער גרעסטער פארזיכטיגקייט צו אלע פראגען, וועלכע האבען נאר די מינדעסטע רעליגיעזע בע־פארבונג. כאראקטעריסטיש אין דער הינזיכט איז גע־ווען די שטעלונג פון ישוב צו דער ענטשיידונג פון פעלקערבונד אין דער פראגע פון כותל המערבי. פון איין זייט אלזא גיבען די יודען נישט דעם הויפט־מופטי קיין געוועהר אין דער האנד פונאנדערצו־בלאזען א רעליגיעזע אגיטאציע, וועלכע איז נאך דערווייל אויפ׳ן מזרח דאס שטארקסטע מיטעל צו ברענגען אין בעוועגונג די מאסען, פון דער אנ־דערער זייט געפינט זיך דער מופטי אונטער א שטארקען דרוק פון די אראבישע פארטייען, וועלכע ווילען פון איהם פטור ווערען.

דער מופטי האט זיך אלזא גענומען צו אנ־אנדער מיטעל און דערביי העלפט איהם צו שאוקאט אלי. אט די ביידע האבען צונויפגערופען קיין ירושלים א קאנגרעס מיט א ברייטען פראגראם, אנ־הויבענדיג פון אזא וויכטיגער פראגע, ווי ס׳איז די אויפריכטונג פון קאליפאט און ענדיגענדיג מיט קליי־ניגקייטען, ווי פאריכטען עפעס אנ׳אלטער מויער. מען דארף אבער בעמערקען, אז די לאזונגען, וועל־כע זענען דורך די צוויי אראבישע פאליטיקער ארויס געשטעלט געווארען, זענען אינגיכען פארשוואונדען.

אנ׳אויסגעצייכענטער קענער פון די מוסולמע־נישע פערהעלטנישען האט זיך אויסגעדריקט, אז דאס ארויסרוקען היינט צו טאג דעם לאזונג פון בע־נייען דעם קאליפאט איז זעהר א גרויסע נאאיווקייט, ווייל באלד א שטייגער ווי עס האבען זיך בעוויזען די ידיעות וועגען פלאן פון קאליפאט, האבען זיך תיכף דערהערט מעכטיגע געגענשטימען מצד פון דער מוסולמאנער וועלט גופא, קודם כל זענען מיט דער גאנצער ענערגיע ארויסגעטראטען געגען קאליפאט אזעלכע מלוכות ווי העדזשאס, יעמען און עגיפטען, ווייל יעדע פון די דאזיגע מלוכות האט אליין די פרעטענזיעס צו האבען די איבערהאנד אין דער מוסול־מענישער וועלט, געגען דעם פלאן איז טערקיי, וועל־כע האט דאך אפגעשאפען דעם קאליפאט, געגען דעם זענען ענגלאנד און פראנקרייך, וועלכע וואלטען ווילען, אז דער קאליף זאל ווירקען אין זייער איינ־פלוס־קרייז. ביי אזעלכע בעדינגונגען איז דער לא־זונג פון קאליפאט געווען אנ׳אומזין און ער איז שאקע גיך פערשוואונדען געווארען פון קאנגרעס־פראגראם.

פון די אנדערע פראגראם־פונקטען האט פאר די יודען אנ׳אינטערעס דער פלאן צו שאפען אנ־אראבישען אוניווערזיטעט אין ירושלים. אזא אוני־ווערזיטעט דארף דינען אלס קאנקורענץ פאר דער העברעאישער אוניווערזיטעט. אבער כאראקטעריס־טיש איז דאס, וואס געגען שאפען אזא אוניווערזיטעט פראטעסטירט זעהר ענערגיש די בעריהמטע אראבי־שע בויכשול אין קאירא, וועלכע זעהט איין אין דער שאפונג פון אנ׳אוניווערזיטעט אין ירושלים א בע־ליידיגונג פאר זיך.

אנדערע פונקטען פון פראגראם זענען נוגע שוין בלויז רעליגיעזע פראגען. די יודען אין ארץ ישראל האבען נישט קיין גרונד מיט די פראגען זיך צו אינטערעסירען, הגם זיי וועלען מיט צופרידענקייט אויפנעהמען יעדע [illegible]פקלערונגס־אקציע צווישען די אראבישע מאסען. אויב דער קאנגרעס וועט זיך פארנעהמען אויסשליסליך מיט רעליגיעזע פראגען, דאן וועט ער אפשר האבען וועלכע ס׳איז השפעה. אויב אבער דער קאנגרעס וועט ווערען אנ׳אויס־[illegible] פונקט פאר פאליטישער טעטיגקייט און אגיטאציע, אויב ער וועט בעניצען דעם בעליבטען לאזונג פון מופטי וועגען ירושלים אלס צענטער פון איסלאם, דאן וועט ער זיכער זיין די לעצטע סטאווקע פון מופטי. ווייל צופיל כחות זענען פעראינטערעסירט אין געגענזעצליכען און וועלען דעם מופטי שטעלען דעם גרעסטען ווידערשטאנד.

אויף יודיש ווערט גערעדט מעהר
ווי אויף טשעכיש, גריכיש, שוועדיש און פיל אנדערע לשונות

פערהאנען א מעשהלע: ווען קאלאמבוס האט ענטדעקט אמעריקא און האט זיך שוין שטארק גע־פרייט צו קומען אין א לאנד וואס קיין שום בן אדם איז נאך דארט נישט געווען, האט ער דער־זעהן פון דערווייטענס א פערשוין, וואס איז שנעל צו איהם צוגעלאפען און איהם בעגריסט מיט די טשעכישע ווערטער: „מי׳אוצא פאנע קאלומבוס, יאסעם טאקי טאדי" (שלום עליכם ה׳ קאלומבוס, איך בין אויך דא) דערמיט האט מען געוואלט זא־גען אז די טשעכען זענען אזוי פערשפרייט אויף אלע עקען פון דער וועלט, אז אפילו דארט זענען זיי שוין געווען נאך פאר קאלומבוסען...

אויף וויפיל דאס מעשה׳לע זאל בלויז זיין א לצנות, אויף אזויפיל איז זיכער, אז ס׳איז נישט פערהאן קיין איין לאנד אין דער וועלט, וואו ס׳זאלען נישט זיין קיין טשעכען און מ׳זאל נישט הערען די טשעכישע שפראך.

די טשעכישע נאציאנאליסטען ארבייטען אן אין זייער פרעסע אזוי פיל גערודער, אז פארן אויסענשטעהענדיגען מאכט עס דעם רושם, אז נאכ׳ן ענגלישען, דייטשען, רוסישען און פראנצוי־זישען רעדט מען אויף דער וועלט נאר טשעכיש צומייסט.

ביים לייפציגער מעסאמט מאכט מען פראַ־פאגאנדא אין דער גאנצער וועלט און מ׳מיז זיך דארט בעדינען מיט כל־ערליי לשונות נישט ווע־ניגער ווי אויף 34 שפראכען און דיאלעקטען ווערט דארט געפיהרט א קארעספאנדענציע און עס געהען אוועק בראשורען, בריף און אויפרופען אויף שפראַ־כען, פון וועלכע מיר האבען אפילו קיין בעגריף נישט.

די צעהנטויזענטער אויסשטעלערס פון דער גאנצער וועלט האבען דאס רעכט צו פערלאנגען, אז דאס מעסאמט זאל פאר זיי מאכען פראפאגאנדע צווישען די סוחרים פון דער גאנצער וועלט בכתבם ובלשונם.

ס׳איז דעריבער קלאר, אז ביים לייפציגער מעסאמט ווייסט מען גאנץ גענוי, וועלכע לשונות ס׳ווערען גערעדט און אין וועלכע צאהל ס׳זענען פערהאנען מענשען, וואס בעדינען זיך מיט דער שפראך.

און דעריבער איז כדאי זיך צוצוקוקען צו א סטאטיסטיק איבער די פערשידענע לשונות למשל אין אייראפע, וואו ס׳איז פערהאן דער גרעסטער ווירוואר פון לשונות. און זעהט מען די דאזיגע סטאטיסטיק. קומט מען צו רעזולטאטען, וואס מען האט זיך קיינמאל נישט געקאנט ריכטען אפילו.

קודם כל איז כדאי צו וויסען, אז אין גאנץ אייראפע רעדט מען 120 פערשידענע לשונות. א מין דור הפלגה... א טורעם פון בבל... צומייסט בעדינט מען זיך אין אייראפע מיט דער דייטשער שפראך. נישט ווייניגער ווי 81 מיליאן מענשען רעדען אין אייראפע דייטש. נישט נור אין דייטש־לאנד, אי' כמעט אלע לענדער, רעדען פיל טיילען פון דער בעפעלקערונג דייטש.

פון 140 מיליאן מענשען, וואס וואוינען אין אייראפעאישען רוסלאנד, רעדען בלויז 70 מיליאן רוסיש די אנדערע העלפט רעדט אין פער־שידענע לשונות. 34 מיליאן רעדען אוקראאיניש און אין קאווקאז רעדט מען אויף 70 פערשידענע שפראכען. אויף די מערסטע פון די דאזיגע שפראַ־כען, רעדען בלויז א גאנץ קליינע גרופע פון מענ־שען. אזוי איז פערהאן אויף קאווקאז א דיאלעקט, וואס רופט זיך אודיש (האט מיט יודיש קיין שום שיכות) און אט דער דיאלעקט ווערט נור גערעדט אין צוויי דערפער פון אנ׳ערך הונדערט מענשען.

בכלל זענען אין אייראפע פערהאן בלויז 19 לשונות, וועלכע ווערען גערעדט פון מעהר ווי פינף מיליאן מענשען, 17 לשונות ווערען גערעדט פון מעהר ווי א מיליאן מענשען און 68 לשונות ווערען גערעדט פון מעהר ווי הונדערטטויזענד מענשען.

נאך דייטש און רוסיש רעדען אין אייראפע 47 מיליאן מענשען ענגליש, 41 מיליאן איטאליע־ניש, 40 מיליאן פראנצויזיש, 23 מיליאן פויליש, 16 מיליאן שפאניש, 11 מיליאן האלענדיש־פלעמיש, 10 מיליאן אונגאריש, מעהר ווי 9 מיליאן סערבא־קראאטיש און פארטוגיזיש און א נ׳ ע ר ך נ יי ן מ י ל י א ן מ ע נ ש ע ן ר ע ד ע ן א י ן א יי ר א־ פ ע י ו ד י ש. ערשט נאכ׳ן יודישען קומט: טשע־כיש, גריכיש, שוועדיש, בולגאריש, דעניש, פיניש, נארוועגיש, טערקיש און אנדערע לשונות.

ס׳איז אינטערעסאנט צו וויסען, אז צווישען די גרעסטע 19 אייראפעאישע לשונות ווערט אויך גערעכענט דאס יודישע מיט זיינע 9 מיליאן מענ־שען אין אייראפע גופא.

היטלער-בעוועגונג צווישען דייטשע שילער אין לעטלאנד
זיי בעליידיגען און שלאגען זייערע יודישע קאלעגען

ר י ג ע. (יט"א) אויף דער לעצטער זיצונג פון דער בילדונגס־קאמיסיע ביים לעטישען סיים האט דער לייטער פון דייטשען ערציהונגס־דעפאר־טאמענט מ. וואקסמוט מיטגעטיילט, אז די היטלער־שטימונגען פערשפרייטען זיך אין די דייטשע מיטעלשולען אין לעטלאנד און אז עס ווערען נא־טירט וואס ווייטער אלץ מעהר פאלען פון שלא־גען און בעליידיגען די יודישע קינדער דורך זיי־ערע דייטשע שול־קאלעגען.

מ. וואקסמוט בעטראכט די נאצי־בעוועגונג צווישען דער דייטשער שול־יוגענד אין לעטלאנד אלס א מויט־קאפ פאר דער דייטשער מינדערהייט. דער דייטשער ערציהונגס־דעפארטאמענט איז ענט־שידען געגען די דאזיגע שטימונגען. עס קען קיין רייד נישט זיין וועגען דערלאזען, אז דאס לעטיש־דייטשע שול־וועזען זאל בעהערשט ווערען דורך וועלכע עס איז פאליטישע לײדענשאפטען. דער הויפט־ציל פון די נאצי־יוגענד־גרופען צווישען די שילער איז דער אנטיסעמיטיזם. די דאזיגע יוגענד־בעוועגונג, ערקלערט ה׳ וואקסמוט, מוז בעקעמפט ווערען מיט דער גאנצער ענטשיידענהייט.

די יודען־פראגע – די וויכטיגסטע
אזוי שטעלט פעסט דער הויפט־ארגאן פון דער ענדעציע

דער הויפט־ארגאן פון דער ענדעציע, די „גאזעטא ווארשאווסקא" טוט אלצדינג, כדי נאכ־אמאל צו בעווייזען און צו בעשטעטיגען דאס, וואס איז פעסטגעשטעלט געווארען בעת די סטו־דענטישע העלדישקייטען מיט א וואכען צוריק: די דאזיגע פארטיי איז אנ׳אמת׳ער גייסטי־גער יורד. קיין פונק פון געדאנק, קיין שפיר פון אידעע איז נישט צו געפינען אין מוח פון אט דער פארטיי, וועלכע פרעטענדירט נאך צו שפילען א ראלע אין פוילען.

פון יודישען שטאנדפונקט וואלט געווען פערשטענדליך, ווען עמיצער רוקט ארויס די יודען־פראגע אלס די וויכטיגסטע אין געגעבענעם לאנד און ביי די געגעבענע בעדינגונגען. אבער וואס קאן מען דענקען וועגען א פוילישער פארטיי, וועלכע מאכט פון דער יודישער פראגע דאס קאר־דינאלסטע פראבלעם פון געגענווארט און צוקונפט, וואס זעהט נישט קיין שום אנדערע פראגען אין לאנד, וואס טיילט איין די בירגער אי'ן זייערע לאגערען לויט זייער בעציהונג צו דער יודען־פראגע? אט דאס טוט די „גאזעטא ווארשאווסקא" אין נעכטיגען נומער שרייבענדיג:

„א גאר בעזונדערע בעדייטונג בעקומט די יודען־פראגע, וועלכע רוקט זיך ארויס אויפ׳ן פא־דערשטען פלאץ צווישען אלע פראבלעמען פון מאדערנעם פוילישען לעבען. דאס איז אזא וויכ־טיגע פראגע, זי דערמאנט אזוי סיסטעמאטיש און ביי אלע געלעגענהייטען וועגען איהר עקזיסטענץ, אז דאס פערשווייגען זי, דאס פרובען זיך ארי־בערגליטשען איבער דער פראגע נישט האבענדיג קיין קלארע. און צווייד[illegible]טיגע ענטפערען, ווערט א בולטע אוממעגליכקייט.

און ווייטער:

„די יודישע פראגע בעזיצט א אייגענשאפט, וואס זי איז נישט קיין א יסשליסליך „פאליטישע" פראגע. מיט די יודישע איינפלוסען און מיט זייער געפאהר שטויסען מיר זיך צונויף אויף יעדען שריט און מיר מוזען קעמפען נעגען זיי אויף אלע געבי־טען פון לעבען: ווירטשאפטליכען, קולטורעלען, רעכטליכען, שטייגערישען א. אז. וו." און ווייטער קומט די שוין אינגעוויזענע איינטיילונג לויט׳ן סימן – די בעציהונג צו די יודען.

„די איינטיילונג אויף פאליטישע לאגערן אויפ׳ן סמך פון די אונטערשידען אין דער בעצי־הונג צו דער יודען־פראגע, וועט אויך קיין פאל נישט זיין קיין צופעליגע אין קינסטליכע...

ווען מיר וואלטען נישט געוואוסט, אין וואס עס ליגט דער פאליטיקאנישער זין פון דער דאזי־גער בעהויפטונג – די כונה נאכאמאל און ווידער־אמאל צו קאמפראמיטירען די סאנאציע אויף דעם סמך, וואס זי האט זיך בעציגען אין אלגעמיין נעגאטיוו צו דער ענדעקישער פאגראם הייצע, וואל־טען מיר געזאגט, אז די פארטיי פון ראמאן דמאוו־סקי׳ן פאלט אריין אין א שטילען וואהנזין אויפ׳ן באדען פון געדאנקענלאזען האס צו די יודען.

אויך פראנקרייך אינדערמיט

אין פראנקרייך מוזען איצט בעקומען אונטערשטיצונג א מיליאן ארבייטסלאזע.

די ספּאָרט=בעוועגונג

ווינטער=ספּאָרטן אין די יוד. פעראיינען
פאַרוואָס ווערט דער ענין אזוי פערנאַכלעסיגט?

דער ווינטער איז שוין געקומען, אויפ'ן פוס־באַל־פעלד האָט זיך אַלץ געענדיגט, אין דער לייכט־אַטלעטיק איז אין די באַהיצסטע חדשים אויך נישט פערהאַן פיל אויפצוטון און די ערנסטע ספּאָרט־פער־איינען האָבען זיך שוין איבער־געוואָר־פען אויף ווינטער ־ ספּאָרטען. עס פיהרט זיך ביי לייטען אַזוי, אַז אין ווינטער אַר־ביימען זעהר אינטענסיוו דווקא די סעקציעס פון די זומער־ספּאָרטען, כדי עס זאָלען נישט זיין קיין איבעראַשונגען, כדי אַלץ זאָל זיין פאָרבערייט, אַז ווען די זון וועט אַרויס פון איהר שייד, ווען דאָס פעלד וועט ווער־ען ריין זאָלען הונדערטער און טויזענדער יונגע ספּאָרטלער קענען אַרויס אויף דער פרייער לופט און אָנהויבען זייערע טרעניגנגען, האַ־בענדיג אַלץ צוגעגרייט, פונקט אַזוי אַרבייטען אום זומער די סעקציעס פאַר ווינטער־ספּאָרטען, יועל־כע גרייטען צו אַלץ, אַז ווען דאָס פעלד וועט בע־דעקט ווער־ען מיט שניי, ווען דער טייך וועט זיך בע־דעקען מיט אייז, זאָלען די יונגע ספּאָרטלער קענען אַרויס אויף דער פרייער לופט און ענטוויקלען זייער געזונד. שטאַרקען זייער כוח און גייסט,

ביי אונז אין לאַנד פיהרט זיך אַנדערש, זו־מער שלאָפען איינגאַנצען די סעקציעס פון ווינטער־ספּאָרט און אויך פערקעהרט. דאָס איז אָבער אין פער־גלייך מיט די פערהעלטענישען אין דער יודישער ספּאָרט־בעוועגונג זעגען דאָס שוין אָבער אידע־אַלע בעדינגונגען, אידעאַלע דערפאַר, ווייל מיט קלייגע אויסנאַהמען טרייבען די יודישע ספּאָרט־פעראיינען אין פוילען איינגאַנצען נישט קיין ווינטער ספּאָרטע־ .

אונז אינטערעסירט אין דער ערשטער רייה די פערהעלטענישען אין לאָדז. די ווינטער־אַרבייט איז דאָ איינגאַנצען פערנאכלעסיגט, אַ חוץ איין פעראיין, וועלכער מאַכט כאָטש דעם אָנשטעל אַז ער טוט עפּיס אין דער דאָזיגער היגזיכט, בעמערקט מען דאָס אַפילו ביי די איבעריגע אויך נישט.

ס'איז פערהאַן אַ דעה, אַז די ווינטער־ספּאָר־טען זענען זעהר שווער און זענען נישט צוגעפּאַסט פאַר מאַסען־אַרבייט. אין אַ געוויסער מאָס איז דאָס אפשר אמת. ווען איז דאָס גערעדט געוואָרען, ווען די ווינטער־ספּאָרטען אויפ'ן פרייען פעלד וואָלטען פערביטען געוואָרען מיט אַנדערע מאַסען־איבונגען, וואָס זענען צוגעפּאַסט אויף ווינטער־צייט.

מיר האָבען שוין עטליכע מאָל אָנגעוויזען אויף דעם אָרט אַז דאָס ריכטיגסטע און ראַציאָנעלסטע פאַר דער לאָדזער יודישער ספּאָרט־ און טורן ־ פעראיינען וואָלט געווען, אַז זיי זאָלען ווינטער־צייט פערוואַנדעלט ווערען קודם־כל אין טורן־פעראיי־נען. ס'זאָלען אַריינגעצויגען ווער־ען די מאַסען אין די טורן־ריי׳הען וועלכע וואָלטען אין די ווינטער־חדשים געקענט האָבען דעם גרויסען גענוס און נו־צען פון די פיזישע איבונגען.

דאָס ווערט אָבער נישט געטון, קיין ווינטער־ספּאָרטען ווערען אויך נישט געפיהרט, אַזוי אַז עס בעקומט זיך דער איינדרוק אַז די יודישע ספּאָרט־פעראיינען אין לאָדז פערוואַנדלען זיך ווינ־טער־צייט נאָר אין קלובען, וועלכע פיהרען אַפילו נישט קיין צוועקמעסיגע און ציל־בעוואוסטע קלוב־אַרבייט.

ס'איז גאָר נישט שפּעט. מ'דאַרף שוין אָנהוי־בען אַן אינטענסיווע טעטיגקייט קודם כל אין אַריינ־ציהען די מאַסען אין די טורן־רייהען, דאַן אָנהוי־בען צו פּאָפּולאַריזירען דעם אָנגענעהמען און געזונ־דען גליטש־ספּאָרט, וועלכער איז פערהעלטניש־מעסיג ביליג און וועל כולם אָנהויבען איבער ווינ־טער צו פיהרען אַ ברייטע קולטורעלע אויפקלערונגס אַרבייט.

י. ר—ג.

אינטערנאַציאָנאַלער באָקס=מעטש אין לאָדז

בערלין (רעפּרעז.) — לאָדז (רעפּרעז.) 7:9

נעכטען איז אין פילהאַרמאָניע־זאַל פאָרגעקו־מען איינער פון די אינטערעסאַנטסטע באָקס־מעטשען וועלכען מיר האָבען בכלל געזעהען אין לאָדז. פאַר אַ פול־געפּאַקטען זאַל צושויער האָבען זיך פאָרגע־שטעלט די רעפּרעזענטאַנצען פון דער דייטשער הויפּט־שטאָט בערלין און די רעפּרעזענטאַנץ פון לאָדז.

דער מעטש בכלל איז געשטאַנען אויף אַ גרוי־סער ספּאָרט־הויך און דער רעזולטאַט איז אַ ריכטי־גע אָפּשפּיגלונג פון די כוחות און די דייטשען האָבען אָפּגעהאַלטען אַ פולשטענדיג פערדינטען נצחון, אַ שאַד איז נאָר וואָס די ענטשיידונגען פון די ריכ־טער זענען מאַנכעס מאָל געווען בפירוש נישט קיין ריכטיגע, דאָך האָט דאָס נישט געווירקט אויפ'ן אויסגאַנג פון מעטש, ווייל אויב איינמאָל איז בע־עוולהט געוואָרען אַ לאָדזער איז באַלד דערויף בע'עוולהט געוואָר־ען אַ בערלינער באָקסער.

די בערלינער באָקסער האָבען איבערגעשטיגען זייער געגנער מיט דער אויסבילדונג טעכניק און אויסגעהאַלטענקייט, אונזערע באָקסער האָבען גע־האָט די מעלה, וואָס זיי האָבען געקעמפט מיט אַמ־ביציע און פערביסענקייט און נאָר אַ דאַנק דעם האָבען זיי דערגרייכט אַ בכבודיגען רעזולטאַט פאַר זיך.

פליגען=געוויכט

אין דער פליגען־געוויכט האָבען געקעמפט ווייגהאַלד (בערלין) מיט בזשענטשעק (לאָדז), ווייג־האַלד האָט געקעמפט טעכניש זעהר שעהן און האָט דעם קאַמף געוואונען הויך אויף פונקטען.

האהן=געוויכט

פירענץ (בערלין) האָט זיך געטראָפען מיט ספּאַדענקעוויטש'ן (לאָדז), פירענץ האָט אָנגעהוי־בען אַ וואונדערבאַרען טעכנישען קאַמף, פון וועל־כען ספּאַדענקעוויטש איז פשוט איבעראַשט געוואָרען. ער איז אָבער באַלד געקומען צו זיך און צוליב זיין אויסגעהאַלטענקייט און אַריינטאַציע איז איהם מעג־ליך געוואָר־ען צו רעמיזירען מיט זיין געגנער.

פעדער=געוויכט

אין דער דאָזיגער וואָג האָט דער דייטש אַרענץ זיך געטראָפען מיט ציראַנען, דער דייטשער באָק־סער האָט אַ גאַנץ קרעפטיגען האַנד־שלאַג, וועלכע ציראַן האָט געשיקט אויסגעמישען, דער קאַמף איז געפיהרט געוואָרען מיט אַ כסדרדיגען איבערגעוויכט דאָ פון איינעם און באַלד פון צווייטען.

לייכט=געוויכט

קלימטשאַק פיהרט דאָ אַ שעהנעם קאַמף מיט מאַקס שוואַרץ פון בערלין, קלימטשאַק שטעלט אַ מוטיגען ווידער־שטאַנד און דעריבער געליגגט איהם צו רעמיזירען מיט זיין געגנער.

האלב=מיטעל=געוויכט

דאָ האָבען זיך געטראָפען כמעט צוויי גלייכע געגנער: בערענסמייער (בערלין) מיט דעם פּאָפּולע־רען לאָדזער גאַרנצאַרעק. בערענסמייער איז אַ יודי־שער באָקסער, מיט אַ גרויסען נאָמען אין דייטש־לאַנד. בערענסמייער האָט דעם קאַמף געוואונען אויף פונקטען, אַזאַ ענטשיידונג האָבען אויך געגע־בען די ריכטער. דאָס פובליקום איז דאָך נישט צו־פרידען געווען מיט דער ענטשיידונג פון די ריכטער.

מיטעל=געוויכט

די געגנער זענען געווען כמיעלעווסקי (לאָדז), און עווערט (בערלין), ערשט ביי דעם קאַמף האָט לאָדז אָפּגעהאַלטען אַ זיג. כמיעלעווסקי האָט גע־קעמפט מיט פיל פערביסענקייט און אַמביציע.

האלב=שווערע=געוויכט

די געגנער זענען געווען האַלץ (בערלין) — וואורם (לאָדז), האַלץ האָט די גאַנצע צייט אַן'אי־בערגעוויכט און ס'איז געווען זיכער אַז ער וועט דעם קאַמף געוואונען, הויך אויף פונקטען, צו דער גרעסטער איבעראַשונג פון פובליקום האָבען די ריכ־טער אַרויסגעגעבען אַן'ענטשיידונג אַז דער קאַמף איז געענדיגט געוואָרען אויף רעמי.

שווער=געוויכט

אונזער מייסטער שטיבע האָט זיך נעכטען אַ־רויסגעוויזען מיט זיין גאַנצער קענטשאַפט און ווי־אַ געגנער , וואָס איז מיט אַ קאָפּ נידעריגער פון שטיבער'ן און געוואויגען אַ קאָפּ נידעריגער פון שטיבער'ן און געוואויגען מיט 8 קילאָ ווייניגער ווי ער. דאָך האָט שטיבע נישט בעוויזען צו בעזיגען דעם געגנער. נאָכמעהר; שטיבע האָט עטליכע מאָל אָנגעוואַנדען נישט־ריכ־טיגע גריפען, אַזוי אַז מ'האָט איהם געמוזט דערויף אויפמערקזאַם מאַכען. דער בערלינער האָט פער־שטעהט זיך נישט געהאַט קיין אַספּיראַציעס ביי זיי־נע אויסערליכע מיטלען צו בעזיגען שטיבע'ן. דאַך האָט ער מיט אַ זעלטענער עקשנות אויסגעהאַלטען שטיבעס קלעפּ און אויסגעקעמפט אַ רעמי־רעזול־טאַט.

אַזוי אַרום האָט זיך דער באָקס־מעטש בער־לין—לאָדז פערענדיגט מיט אַ גערעכטען זיג פון די בערלינער.

דער האקעי=סעזאָן
אָפּגערופען אַ רייה אימפּרעזעס

צוליב דעם וואָס עס האָבען זיך געענדערט די אַטמאָספערישע בעדינגונגען און ס'איז געוואָרען וואַרעם זענען אָפּגערופען געוואָרען די באַסעי־אימ־פּרעזעס אין וואַרשאַ און לאָדז. בלויז אין קאַ־טאָוויץ איז אויפ'ן קינסטליכען אייז־טאָר פאָרגעקו־מען דער האקעי־מעטש צווישען דעם בערלינער „שליטשוהה־קלוב“ און אַ קאָמבינירטער פוילישער מאַנשאַפט. דער מעטש האָט זיך פערענדיגט מיט אַ זיג פון די בערלינער מיט אַ פערהעלטעניש פון 4 : 0.

פוסבאל

דער פוסבאָל־מעטש איז שוין אייגענטליך פער־ענדיגט. אין לאָדזער געגענד איז נאָר פאָרגעקומען איין מעטש וועגען דער מייסטערשאַפט פון „צע“־קלאַס.

קרושענדער — אגניסקא (קאַליש) 0:2

אויבערשלעזיען האָט נישט אויפגעהערט צו שפּילען אין פוסבאָל אין ווינטער, אַזוי ווי יעדעס יאָהר, נעכטען איז פאָרגעקומען א גרויסע פוסבאָל־אימפּרעזע אין קעניגסהיטע, ס'האָט געשפּילט די בעקאַנטע ווינער מאַנשאַפט „אדמירא“ מיט א קאָמ־בינירטער מאַנשאַפט פון „אמאַטאָרסקי“ מיט „נאַפּשור“.

אדמירא (ווין) — אויבערשלעזיען (קאָמב.) 1:10

דער מעטש האָט זיך געענדיגט מיט אַן'אמת איבעראַשענדען רעזולטאַט. דאָך האָט „אדמירא“ דעם דאָזיגען צוויי־ציפערדיגען רעזולטאַט פערדינט.

ספּאָרט=שפּילען

נעכטען האָט זיך אָנגעהויבען דער טורניר פון נעץ־באָל פאַר פרויען און מענער, וואָס איז אָרגאַניזירט געוואָרען דורך דעם „אַשראַרעק“ פאַר פוילישער ערציהונג אין לאָדז. דער טורניר קומט פאָר אין זאָל אויף טאָרגאָווע 24. אין פרויען־טורניר האָבען זיך געמעלדען 5 מאַנשאַפטען פון „אַ“־קלאַס, אין מענער־טורניר 7 מאַנשאַפטען, פון די יודישע קלובען האָט זיך געמעלדען סיי די מענער־מאַנשאַפט און סיי די פרויען־מאַנשאַפט פון דער לאָדזער „מכבי“.

די ערשטע מעטשען פון פרויען־טורניר האָ־בען געגעבען פאָלגענדע רעזולטאַטען:

ה.ק.ס. — י. ק. פ. 11:30
ה.ס.ס. — „מכבי“ 3:30
ל.ק.ס. — גייער 18:30
י.ק.פ. — ל.ק.ס. 15:30

די מעטשען אין מענער־טורניר האָבען געגע־בען פאָלגענדע רעזולטאַטען:

אבסאָלווענטן — ה.ק.ס. 6:30
אבסאָלווענטען — אימקא 18:30
טור — „אימקא“ 18:30
טור — ה.ק.ס. 12:30
ל.ק.ס. — גייער 22:30

דער סעזאָן פון שניי=ספּאָרט איז געקומען

איבונגען אויף סקי אין אבערסטדאָרף

גרויסע סענסאציע אין דער וויסענשאפטליכער וועלט

נייע בעשטעטיגונג פאר דער ריכטיגקייט פון דער איינשטיינישער רעלאטיוויטעטס־טעאריע

בערלין (יט"א) אנ'אויסגעוועהנליכע סענסאַציע אין דער וויסענשאַפטליכער וועלט האָט ארויסגערופען דער בעריכט, וועלכער איז די טעג צוגעשטעלט געוואָרען דער פּרייסישער וויסענשאַפטליכער אַקאַדעמיע וועגען די רעזולטאַטען פון די פאָרשונגס־אַרבייטען איבער דער איינשטיין־טעאָריע, וואָס זענען געפיהרט געוואָרען אויף סומאַטראַ אין 1929.

דעם בעריכט האָט פאָרגעשטעלט דער דירעקטאָר פון איינשטיין־אינסטיטוט אין פּאָסטדאַם פּראָפ. פרייגדליך. דער בעריכט בעשטעטיגט אין אַלגעמיין די ריכטיגקייט פון פּראָפעסאָר איינשטיינ'ס רעלאַטיוויטעטס־טעאָריע. די עקספּעדיציע האָט אָבער פעסטגעשטעלט איין אונפּינקטליכקייט אין פּראָפ. איינשטיינס בערעכנונגען און נעמליך: פּראָפ. איינשטיין בערעכענט דעם ליכט־אויסבויג אויף איין און דריי־פערטעל קרייז־סעקונדען, בעת די עקספּעדיציע האָט איינגעפונען, אז דער אויסבויג בעטרעפט א ברוכטייל איבער צוויי סעקונדען.

דער דאָזיגער בעריכט האָט געגעבען אַנ'ענדגילטיגען קלאַפּ די טענות פון פּראָפ. איינשטיינס אפּאָנענטען, הגם אויך פאַר די אָנהענגער פון דער רעלאַטיוויטעטס־טעאָריע זענען דורך דעם בעריכט ענטשטאַנען שוועריגקייטען. די לעצטע האָפען אָבער, אז די פעלדער־טעאָריע, וואָס ווערט איצט ענדגילטיג בעאַרבייט דורך פּראָפ. איינשטיין, וועט בעזייטיגען יעדע צווייטייטיגקייט פון דער רעלאַטיוויטעטס טעאָריע.

ארעסטירט 2 בעדואינער

וואס האבען זיך בעטייליגט אין די לעצטע רויב־אנפאלען

ירושלים, 6 (י. ט. א. טעלעגראַפיש). היינט זענען אַרעסטירט געוואָרען צוויי בעדואינער, וועלכע האָבען זיך בעטייליגט אין די לעצטע רויב־אַנפאַלען אויפ'ן וועג פון ירושלים קיין יריחו.

„דרייפוס־פראצעס"

די סענסאציאנעלע פיעסע, וואס וועט אינגיכען אויפגעפיהרט ווערען אין שטאטישען טעאטער

די טעמע פון דער זעהר בעקאַנטער אין אויסלאַנד פּיעסע, וועלכע איז דאָס ערשטע מאָל אויסגעשטעלט געוואָרען אין סעזאָן 30‏/1929 אויף דער סצענע פון „פאָלקס־בינע" אין בערלין, איז דער בעוואוסטער „דרייפוס־פּראַצעס", וועלכער האָט זיך געפיהרט 12 יאָהר און האָט אין אָנהויב פון היינטיגען יאָהר־הונדערט אויפגערודערט די גאַנצע וועלט.

אין דעם פּראַצעס האָט זיך געהאַנדעלט נישט בלויז וועגען דעם אומשולדיגען פערמשפּטען קאַפּיטאַן דרייפוס, דער גאַנצער ענין האָט געהאַט אַ דייטליכען פּאָליטישען און געזעלשאַפטליכען אונטערשלאַק.

אין קאַמף פאַר די גרונט־געזעצען פון גערעכטיגקייט און עטיק האָבען זיך געשטעלט פון איין זייט די פאָרטגעשריטענע פראַנצויזישע דעמאָקראַטיע מיט דער נאָך דעמאָלט נישט גענוג שטאַרקער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי אין דער שפּיץ, פון דער אַנדערער זייט די פינסטערע, אָבער אַלמעכטיגע ראַאקציע מיט איהרע ריזיגע איינפלוסען אויפ'ן אינטערנאַציאָנאַלען פאָרום דער לאַגער פון שאָוויניסטען און ראַיאַליסטען, וועלכע האָבען געשטרעבט צו פערניכטען די רעפּובליקאַנישע אָרדנונג.

דער קאַפּיטאַן דרייפוס איז געפאַלען אַ קרבן פון דעם דאָזיגען קאַמף. מען האָט איהם רעהאַביליטירט ערשט דאַמאָלט, ווען צו דער מאַכט אין פראַנקרייך זענען געקומען די מעהר פּראָגרעסיווע און ראַדיקאַלע עלעמענטען.

דאָס איז געווען דער ווייטערדיגער עטאַפּ אין קאַמף פאַר די רעכט פון מענש און בירגער, וועלכען ס'האָט נאָך אָנגעפאַנגען די גרויסע פראַנצויזישע רעוואָלוציע.

עמיל זאָלא, דער גרעסטער ראָמאַניסט פון יענער עפּאָכע. דער אויטאָר פון ווערק, וועלכע האָבען אַ דייטליך סאָציאַלע בעפאַרבונג; אַנאַטאָל פראַנס, דער פּובליציסט און שרייבער, וועלכער איז געווען נישט ווייניגער בעריהמט און איז גלייך ווי זאָלאַ געווען אַנ'אָנהענגער פון געז. ראַדיקאַליזם; די אָנגעזעהענסטע פּאָליטיקער, ווי דער „אַלטער טיגער" קלעמאַנסאָ, בריאַן און דער אומשטערבליכער זשאָרעס — זיי אַלע האָבען זיך געשטעלט אין די ערשטע רייהען צו פערטיידיגען די פערגוואַלטיגטע גערעכטיגקייט.

אין פיינטליכען לאַגער האָט זיך פערזאַמעלט די אויף אַ כיטר'ע אופן אָרגאַניזירטע רעאַקציע; זי בענוצט זיך מיט קאָרופּציע, זי ענטזאַגט זיך נישט פון פערראַט און מאָרד. דאָס איז אַ קליקע קאַריערסטען, אינטערנאַציאָנאַלע אוואַנטוריסטען און אַגענטען פון די שכנות'דיגע מלוכות.

ערשטער עטאַפּ: יאָהר 1894. דער ערשטער פּראַצעס פון קאַפּיטען דרייפוס פאַר'ן מיליטערישען געריכט. איינשטימיגער אורטייל: דעגראַדירונג און אייביגע תפיסה אויפ'ן טייוועל־אינזעל. די כלומרשטע שולד: הויפּט־פערראַט (שפּיאָן פון דייטשלאַנד).

צווייטער עטאַפּ יאָהר 1898. דאָס געריכט איבער עסטערהאַזען דעם ווירקליכען פערעטער און שפּיאָן. אַ דאַנק די איינפלוסען און פעלשונגען פון דער רעאַקציע ווערט עסטערהאַזע איינשטימיק בעפרייט. דער פּראָגרעסיווער לאַגער אינטערפּעלירט אין פּאַרלאַמענט אין ענין דרייפוס. אויף די שפּאַלטען פון דער צייטונג „אוראָרע" טרעט אַרויס זאָלאַ מיט זיין היסטאָרישען בריף „איך בעשולדיג". עפענט זיך דעקט ער אויף די שווינדלערייען פון דער מאַפּיע ראַיאַליסטען, וועלכע האָט איהר עקספּאָזיטורען אין גענעראַל־שטאַב און אין געריכטס־וועזען. עס קומט צו אַ פּראָצעס איבער זאָלאַ, דאָס געריכט פערמשפּט איהם צו אויף אַ יאָהר תפיסה און 3000 פראַנק געלד־שטראָף.

דריטער עטאַפּ: יאָהר 1899. צווייטער דרייפוס פּראַצעס פאַר'ן מיליטערישען געריכט אין רען. דרייפוס ווערט פערמשפּט אויף 10 יאָהר תפיסה און דעגראַדאַציע.

1900 — אַמנעסטיע.

פערטער עטאַפּ: יאָהר 1903. דרייפוס פאָדערט אַ רעוויזיע פון פּראַצעס.

יאָהר 1906. די דאָזיגע רעוויזיע איז יעצט מעגליך ווייל צו דער מאַכט קומט אַ ליבקער קאַבינעט אין וועמענס בעשטאַנד ס'געהען אַריין: קלעמאַנסאָ, פּואַנקאַרע, בריאַן, באַרטו, דומערג. דאָס קאַסאַציע־געריכט אין פּאַריז גיט אַרויס אַ בעפרייאונגס־אורטייל. דער פּאַרלאַמענט מיט'ן סענאַט, מיט 600 שטימען געגען 30 דעקלערען אויף אַ פייערליכע זיצונג די פולשטענדיגע אומשולד דרייפוסעס און פּיקאַר'ס דעם נאָבעלען אָפיציר פון גענעראַל־שטאַב, וועלכער איז פערפּלאָנטערט געוואָרען אין דער אַפערע, ביידע ווערען אויפסניי אָנגענומען אין דער אַרמעי, דער קאַפּיטאַן דרייפוס ווערט בעשאָנקען מיט'ן קרייץ פון „עהרען־לעגיאָן" און בעקומט דעם ראַנג פון מאַיאָר, פּיקאַר ווערט אַ גענעראַל אין דער פראַנצויזישער אַרמעע. אין קלעמאַנסאָס קאַבינעט נעמט שפּעטער פּיקאַר איבער די טעקע פון קריגס־מיניסטער.

ענדע דעמזעלבען יאָהר האָט דער קאַבינעט, נישט געקוקט אויף דעם נידערטרעכטיגען פּראָטעסט פון רעאַקציאָנערען שרייבער מ. באַרוע און אויף די אַרויסטריטען פון די ראַיאַליסטישע לאַקייען, בעשלאָסען איבערצופיהרען זאָלאָס קערפּער אין פּאַנטעאָן, וואו ס'רוהען די גרעסטע מענער פון רעפּובליקאַנישען פראַנקרייך.

דער אמת האָט געזיגט!

די דראַמע פון רעהפיש און הערצאָג, כאָטש זי באַזירט זיך אויסשליסליך אויף היסטאָרישען מאַטעריאַל. ענטהאַלט אַ סך שטאַרקע געזעלשאַפטליכע אַקצענטען, וועלכע קאָנען פעראינטערעסירען דאָס היינטיגע פּובליקום. דער קאַמף פון פאָרשריט מיט רעאַקציע פיהרט זיך דאָך ווייטער אין יעדער געזעלשאַפט. געשיכטע לערנט.

„Praca"

„פרויען־פאר־קורסען

ביי דער געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען פאַך־רעגנטפנישען צווישען יודישע פרויען

וואָלטשאַנסקאַ 21, טעל. 167-15

נעמט אָן איינשרייבונגען אויף פאָלג. אָפּטיילונגען

1) דאַמען־שניידעריי

2) האַנד־שטיקעריי.

3) הוטען־פּוצעריי

4) וועש־אַרבייט

5) אָנדולאַציע

6) מאַניקור

דער סעקרעטאַריאַט איז עפען פון 1 — 6 נאָכמ.

א נייער וואונדערדאקטאר

בוס (אין רעהמעל) פון פריצוואַלק (דייטשלאַנד) האָט זיך בעריהמט געמאַכט אלס דאָקטאָר, וואָס היילט אלע קראַנקהייטען.

פייגעלע'ס ליידען

אַ צווייט קאַפּיטעל פון שריפטשטעלער יעקב באָטאשאַנסקיס ראָמאַן פון לעבען פון די שקלאַפען־הענדלער אין אַרגענטינע, א. נ. „בוענאָס איירעס".

פייגעלע איז אין דעם ערשטען אָוועגד נישט אַריינגעגאַנגען אין סאַלאָן, דעם צווייטען אָוועגד האָט איהר דער באַלעבאָס געהייסען געהן. קיין שטאַרקען ווילען האָט זי נישט געהאַט, זי איז געווען אַפּאַטיש און אָהן כּוח. איז זי אַריינגעגאַנגען. די בחורים האָבען זי געשלעפּט טאַנצען, געדריקט צו זיך און זי האָט זיך נישט ענטקעגענגעשטעלט, אַ בחור האָט זי גערופען אין צימער. לכתחילה האָט זי זיך נישט קיין חשבון געגעבען און איז געגאַנגען, אַז זי האָט אָבער געזעהן, וואָס ער וויל, האָט זי גענומען שרייען מיט'ן היזעריגען קול און זיך וואַרפען מיט די הענד און מיט פיס. דער בחור איז אַרויס און עס איז אַריין דער באַלעבאָס, וואָס האָט גערעדט פראַנצויזיש. ער האָט איהר געסטראַשעט, אַז אויב זי וועט זיך צערעמאַניען, וועט ער איהר באַלד אַריינשיקען דעם טיגער.

זי האָט זיך אָפּגעבעטען ביי איהם, אַז ער זאָל זי נאָך היינט ביינאַכט אָפּלאָזען. זי האָט זיך גערעכט אויף עפּעס אַ נס. אפשר וועט אין דער פריה אָנקומען דער טאַטע, אָדער איציק... דער באַלעבאָס האָט איהר דערלויבט דעם אָוועגד בלייבען אַליין. און זי האָט זיך אָפּגעפייניגט אַ גאַנצע נאַכט אין האָפנונגסלאָזען דערוואַרטונג. די מיידלעך זענען אויפגעשטאַנען שפּעט און זי האָט זיך אַרומגעדרעהט דעם גאַנצען פריהמאָרגען אַליין. דער באַלעבאָס האָט שטאַרק אַכטונג געגעבען אויף איהר און איהר נאָכגעשפּירט יעדען טריט. ביי טאָג זענען די מיידלעך אויפגעשטאַנען און האָבען פערבראַכט מיט איהר, זיי האָבען איהר געלערנט שפּאַניש און אַרגענטינישע טאַנגאָס. זי האָט זיך גאָר פערגעסען וואו זי איז, ס'האָט זיך איהר צומאָל אַ שמייכעל אַ גרינגער געוויזען ביי די ליפּען. פאַרנאַכט האָט זיך אָנגעהויבען די צרה. מען האָט געדאַרפט אַריינגעהן אין סאַלאָן אַריין טאַנצען מיט מענער, וואָס עס שמעקט פון זיי מיט שטיקענדיגען בראַנפען. זי האָט געטאַנצט.... און ווען אַ בחור האָט זי אַריינגעפיהרט אין צימער אַריין, האָט זי ווידער געמאַכט געוואַלדען, דער באַלעבאָס איז אַריין מיט אַ געשריי און האָט איבער געזאָגט:

— באַלד שיק איך דיר דעם „טיגער"...

עס האָט מיט איהר אָנגעהויבען ציטערען העגד און פיס. דער בחור איז שוין סיי ווי אַוועק און זי איז געבליבען ליגען אין צימער. דער באַלעבאָס האָט זי גערופען און זי האָט געזאָגט, אַז זי איז קראַנק, זי קאָן נישט געהן. דער באַלעבאָס איז אַוועקגעגאַנגען און אין אַ פּאָר מינוט אַרום איז אַריין דער טיגער... און ס'האָט זיך ווידערהאָלט די זעלבע ווילדקייט... וואָס אין בוענאָס איירעס... זי איז אַ גאַנצע נאַכט געלעגען ווי אין אַ שרפה און אינדערפריה האָט זי צוגעזאָגט דעם באַלעבאָס, אַז זי וועט שוין מעהר נישט. אַ גאַנצען טאָג איז זי אַרומגעגאַנגען און געזוכט אַ פּלאַץ, וואו מען קאָן אַוועקוואַרפען דאָס לעבען... זיך עפּעס טון אַזוינס, אַז מען זאָל שטאַרבען... זי האָט נישט געוואוסט, ווי אַזוי מען טוט דאָס. און אז עס איז געקומען דער אָוועגד, האָט זי ווידער איבערגעחזר'ט די זעלבינע סצענע. זי האָט דעם „גאַסט" נישט צוגעלאָזט צו זיך. דער באַלעבאָס איז אַריינגעקומען, געשריגען, ווידער געסטראַשעט מיט'ן טיגער און זי האָט געענטפערט:

— בינד מיך, שלאָג מיך, הרג'ע מיך... מיט'ן גוטען ווילען קאָן איך נישט....

באַר אַז דער טיגער האָט זי אָפּגעפּלאָגט אַ גאַנצע נאַכט, ווי אַ ווילדע חיה, האָט זי פערלוירען דאָס לעצטע ביסעל ווילען און שוין נישט געהאַט קיין שום ווידערשטאַנד־קראַפט...

עטליכע טעג האָט זי זיך נישט געקאָנט געבען קיין רעכענונג געבען, וואָס מיט איהר קומט פאָר. זי האָט נישט געדענקט, וואו זי איז און וואָס זי טוט. די מיידלעך האָבען צו איהר גערעדט, געלאַכט און געזונגען און זי האָט אויף זיי געקוקט אַזוי ווי אַ תם און גאָרנישט געענטפערט... ווען עס זאָל זי עמיצער געווען פרעגען ווי אַזוי זי הייסט, וואָלט זי נישט געדענקט. די מיידלעך האָבען איהר געגעבען טרינקען „קאָניאַ", עס האָט איהר אַ בריה געטון ביים האַלז, אין האַרץ און דאָס האָט זי נאָך מעהר פערטומעלט, זי האָט געטרונקען נאָך און נאָך און פון דעם שלעכטען בראַנפען וואָס זי האָט געטרונקען האָט זי געפיהלט אין האַלז און ביים האַרצען אַ שאַרפען וועהטאָג.

די בחורים, וואָס פייגעלע האָט אַמאָל אָפּגעשטויסען פון זיך האָבען דערציילט דעם שטאָט־פּערוואַלטער אַז אין סאַלאָן איז פערהאַן אַ מיידעל אַזאַ, וואָס שטעלט זיך ענטגעגען. אפשר איז זי אַ פערדפיהרטע? איז ער געגאַנגען אין סאַלאָן אַריין, דער באַלעבאָס האָט איהם מכבד געווען מיט אַ פיין ביסעל משקה, אַריינגערוקט עפּעס אין יד אַריין, און געזאָגט, אַז ס'איז גאָרנישט, אַ בערוועזע, היסטערישע מיידעל האָט געמאַכט קונצען. איצטער מאַכט זי שוין נישט. דער אָרדנונגס־פערזאָרגער איז זי אפילו נישט געגאַנגען אָנקוקען.

פייגעלע האָט פון דעם אַלעם נישט געוואוסט. זי האָט נישט געוואוסט, אַז דיקאַ די פערשטויסענע בחורים האָבען זי געוואָלט ראַטעווען, נאָר די אָרדנונג האָט נישט געוואָלט העלפען. זי האָט זיך געלעבט ווי אין אַ טשאַד, האָט נישט געדענקט, וואָס מיט איהר איז און האָט פאַר איהר געלט, וואָס איז איהר געבליבען, געטרונקען בראַנפען, געפיהלט אַ וועהטאָג און אַ מין משוגענעם פערגעניגען.

און וואָכען זענען אַוועקגעגאַנגען און זי האָט נישט געדענקט, וואָס מיט איהר קומט פאָר. ביז איינמאָל, שפּעט ביינאַכט האָט זי דערוואַכט... זי האָט געכאַפּט אַ קליינעם דרימעל און עפּעס האָט זי ווי אויפגעריסען פון שלאָף. זי האָט געמאַכט ליכטיג, געקוקט אויף די נאַקעטע ווענט פון קליינעם צימעל, זיך צוגעהערט צו דעם שלעכטען ריח, וואָס האָט אַרויסגעזעצט פון איהר אייגענעם קערפּער און זיך גענומען פרעגען:

— וואו בין איך און וואָס איז מיט מיר? אין איהר גאַנץ לעבען פון די לעצטע... וואָכען? חדשים? זי האָט נישט געהאַט קיין שום בעגריף וועגען לויף פון דער צייט... אָבער איהר גאַנץ לעבען און פלאַג פאַר דער לעצטער צייט איז געוואָרען קלאָר. מען האָט זי פערקויפט פאַר אַ פּראָסטיטוטקע... זי האָט זיך געוועהרט און געוועהרט און איז געפאַלען... היינט איז זי אַ פּראָסטיטוטקע און אַ שכור'טע. פּאַוואָליע האָט זיך איהר עפּעס גענומען אָפּשיילען פון האַרץ און דער קוואַל פון טרעהרען האָט זיך געעפענט... זי האָט זיך דערמאָהנט, אַז אין יענעם ביינאַכט, ווען מען האָט זי געפיהרט אין אָט־אָט דעם שטעטעל, האָט אויפ'ן וועג אויסגעבראָכען אַ טאָרמענטאַ (שטורם), די ערשטע טאָרמענטאַ, וואָס זי האָט בייגעוואוינט אין אַרגענטינע. איצטער האָט זי איבערגעלעבט אַנ'אייגענעם „טאָרמענטאַ", אַ שטורעם, וואָס איז געקומען פון איהר אַליין. פון וואַנען האָבען זיך גענומען אַזוי פיל טרעהרען? דאָס גאַנצע געלעגער איז איהר נאַס געוואָרען, און זי האָט נאָר גערופען:

— מאַמע, אוי, מאַמע... וואָס פון דיין פלייש און בלוט איז געוואָרען?

זי איז אַראָפּגעגאַנגען פון געלעגער און אַרויס אין הויף. אָבער איידער זי האָט זיך אַ דרעה געטון, האָט איהר שוין עמיצער נאָכגעשפּירט. זי האָט נישט געוואָלט ענטלויפען, זי האָט געוואָלט אויפזוכען אַ גרויסען שטיין און זיך אַליין געבען אין קאָפּ אַריין. דער באַלעבאָס איז דאָס געווען דער, וואָס האָט איהר נאָכגעקוקט און ער האָט איהר געהייסען צוריק אַריינגעהען.

איהר מח איז איהר געוואָרען אינגאַנצען לויטער. זי האָט געפיהלט, אַז זי איז שוין אַ געפאַלענע. ווי אַרום וועט זי געפינען אַ וועג צוריק? אַרום און אַרום איז נישטאָ קיין איין מענש, קיין איין מענש מיט וועלכען זי זאָל קאָנען זיך רעכט דורכרעדען. און ווי אַזוי וועט זי צוריקגעהען? זי איז שוין אַזאַ בעשמוצטע, אַזאַ שמוציגע, זי איז ווי אַ בלאָטע, אין וועלכער עס האָבען זיך געוואָרפען חזירים. פערפאַלען... פערפאַלען...

—=:O:=—

א ירושלים'ער יוד איז דער פיהרער פון אנ'אראבישער רויבער-באנדע

זיין נאמען איז משה קארמעלעוויטש — זיינע חטאים און זיינע בעגעגענישן מיט דער פאליציי — ווי ער איז אריינגעפאלען צוליב א „געליבטער"

(א בריף פון ירושלים)

ארץ־ישראל האט אויך באנדיטען, נאכטהעלדען, וועגען איינעם פון זיי וויל איך דא דערצעהלען, ער איז גאר אנ'„אינטערעסאנטע" פערזאן. זיין געשיכטע איז פול מיט אוואנטורע, זיין לעבען — פול מיט פערשידענע פאסירונגען, זיין קאריערע — א שטורמישע. ער הייסט משה קארמעלעוויטש, אבער בעקאנט איז ער מיט'ן נאמען „מוסא".

משה קארמעלעוויטש איז א מענש אין די פערציגער יאהרען, געבוירען איז ער אין דער הייליגער שטאט ירושלים, אין בעריהמטען קווארטאל, וואס טראגט דעם נאמען „מאה שערים", הונדערט חלקים.

אונזער איצטיגער העלד משה קארמעלעוויטש איז געבוירען געווארען אין איינעם פון אט די הונדערט חלקים אין א בעשיידענער און ארנטליכער יודישער פאמיליע. זיין פאטער איז א למדן, זיצט כל ימיו אין בית המדרש און לערנט, זיין מוטער איז אנ'אשה צנועה. אבער דער תכשיט איז נישט געגאנגען אויף די דרכים פון זיינע פרומע און גאטספארכטיגע עלטערן.

זיין בעליבסטע בעשעפטיגונג איז געווען צוצולקח'ענען ערגעץ וואו א פאר „טאלער" און ארוועק מיט זיינע חברים אין א בעהאלטענער אראבישער קאפע, וואו מען טרינקט נישט בלויז שווארצע קאווע.

פאר זיינע „מעשים טובים" איז ער געווארען א גאנץ אפטער אריינגעהער אין דער פאליציי און טורמע. ער איז אבער געווען פלינק און ריהרעוודיג און שטענדיג זיך ארויסגעדרעהט בשלום פון דעם געריכטס הענד, און ווייל ער איז געווען אזוי פלינק און געשיקט, איז ער געווארען דער אומגעקרוינטער קעניג פון א באנדע גנבים און פערברעכער. זיינע געשעפטען זענען געגאנגען גוט. האט ער בעשלאסען חתונה צו האבען. אבער קיין גליק האט ער אין הייראט, ווייזט אויס, נישט געהאט, ווייל קורץ נאך זיין חתונה האט ער איבערגעגעבען זיין אייגען ווייב אין א „הייועל" און אליין האט ער חתונה געהאט צום צווייטען מאל. דערזעלבער גורל איז געווען אויך מיט דער צווייטער, אויך מיט דער דריטער ווייב. אבער זיין פירטע ווייב האט איהם אפגעטאן א שפיצעל: אין סאמע מיטען האניג־חודש האט זי זיך גע'שמד'ט, און חתונה געהאט מיט א קריסטליכן אראבער פון כמעט דעם אייגענעם שטאנד וואס „מוסא".

„מוסא" האט דערזעהען אין דעם א מין גאטסצייכען. ער האט דערזעהען א קלארען סימן, אז גאט שטראפט איהם פאר זיינע זינד. האט ער בעשלאסען צו ווערען א לייט. דער בעשלוס איז אויך געקומען צוליב דעם, וואס די פאליציי האט איהם אנגעהויבען שטארק רודפ'ען. פאר יעדער קלענסטער זאך, פאר יעדער קלענסטער גנבה, וואס איז פארגעקומען אין שטאט אדער אין דער סביבה, האט מען זיך געטשעפעט צו איהם, מען האט איהם געהאלטען פעראנטווארטליך און כאטש די חשדים פון דער פאליציי זענען נישט שטענדיג געווען אומבעגרינדעט — איז עס איהם דאך נמאס געווארען.

„מוסא" איז קיין מעכאניקער נישט, אבער ער האט פארט געעפענט א ווערקשטאט פון פערריכטען גראמאפאנען, פערשידענע מאשינען און אפשר אויך פאלשע שליסלען און מכשירים צו קענען אויפעפענען אהן רעש די גוטע שלעסער. ער האט זיך אויך געקויפט א טלית און בעצאהלט פאר א „שטאט" אין שוהל. צו דערזעלבער צייט האט זיך געגרינדעט אין תל־אביב די אמניבוס־געזעלשאפט. א קאאפעראטיוו פון אייגענטימער פון געזעלשאפטליכע אויטאבוסען און שאפער'ען מיט'ן נאמען „המעביר". און אזוי ווי „מוסא" איז געווארען אנ'ארנטליכער מענש, האט ער געבעטען מען זאל איהם אויך אריינעהמען אין קאאפעראטיוו. ער האט אריינגעטראגען זיין חלק אין דער גרויס פון 1000 דאלאר און איז געווארען א מיטגליד פון קאאפעראטיוו.

ווען עס געהט אזוי ווייטער, וואלט אפשר „מוסא" מיט דער צייט געווארען אויף דער אמת'ן א „מענש" מיט מענשען גלייך. זענען אבער פערהילט פון אונז די וועגען פון לעבען.... האט פאסירט א קליינע געשיכטע;

צי א נישט־גוטער האט איהם אונטערגערעדט צו דעם און ער האט קיין כוח נישט געהאט ביישטעהען דעם יצר הרע, — ווי די מעשה זאל נישט זיין: ער האט זיך בעטייליגט אין א געוויסער „אפעראציע" און איז נעבען נכשל געווארען, דאס די פאליציי האט איהם געכאפט און געריכט האט איהם פער'משפט צו א האלב יאהר. בעצם איז דער אומגליק נישט אזוי גרויס, ער, „מוסא", האט שוין געזעהען אזעלכע זאכען און איז ביי זיך נישט אראפגעפאלען. אבער פון דעם דורכפאל איז ארויס גאר אנ'אומערווארטעטע פאר איהם געשיכטע: ווען דער אויטאבוס־קאאפעראטיוו האט זיך דערוואוסט וועגען דעם גאנצען ענין, האט מען צונויפגערופען א פערזאמלונג פון אלע מיטגלידער פון קאאפעראטיוו און עס איז בעשלאסען געווארען, אז א מענש, וואס ווערט פערמשפט דורך דעם געריכט פאר א גנבה, קאן נישט זיין קיין מיטגליד פון קאאפעראטיוו, און „מוסא" איז אויטאמאטיש אויסגעשלאסען געווארען. אט די ידיעה האט איהם דערגרייכט אין טורמע. איז ער געווארען מלא חימה: ס'טייטש, ער האט געוואלט ווערען א לייטישער מענש מיט מענשען גלייך, ער האט געוואלט אנהויבען א ניי לעבען. אי, וואס דער געריכט האט איהם פערמשפט — דערויף איז דאס דאך א געריכט און ער ווייסט נישט מוסא'ס פערבארגענע געדאנקען. אבער איהר, שאפערן.

— אבער איהר, — טענה'ט מוסא ווייטער, — וואס שטעהט אייך [illegible] אן? און אז איך בין דורכגעפאלען, בין איך שוין קיין מענש נישט? ווערפאלט דען נישט דורך?

נישט זיינע טענות, נישט זיינע קללות און ברכות האבען געהאלפען, דער קאאפעראטיוו איז געווען פעסט ענטשלאסען מוסא'ן נישט אריינצונעמען צוריק. האט מוסא פערטראכט נקמה צו נעהמען אין קאאפעראטיוו. ער האט פערטראכט און זיין נקמה אויסגעפיהרט.

איהר געדענקט מסתמא די גרויסע שרפה אין תל־אביב, די ערשטע גרויסע שרפה. אין וועלכער עס זענען פערברענט געווארען איבער פערציג אויטאמאבילען פון „המעביר"? אט דאס איז געווען מוסא'ס ארבייט, דאס איז געווען זיין נקמה.

וואלט זיך מוסא ווייטער ארומגעגאנגען פריי אויף גאט'ס ערד און וואלט מיט דער צייט אפשר געווארען א צדיק. טרעפט זיך אבער ווידער א מעשה. מוסא האט געהאט א געליבטע. עס איז שווער צו זאגען צי דאס איז געווען א לינקע אדער רעכטע געליבטע. אבער א געליבטע איז דאס געווען. און צו אט דער געליבטער האט זיך אנגעהויבען טשעפען זייער, מוסא'ס, א חבר און מיטארבייטער, דער ספרד בירידזשאנא. און א ספרד'ישער יוד האט הייס בלוט. דאס איז דאס טאקע, וואס די יודען פון אלטען ישוב טענה'ן שטענדיג: פרענקישע, אראבישע נשמה. און אז דער ספרד בירידזשאנא האט זיך אנגעהויבען טשעפען צו מוסא'ס געליבטער — האט איהם מוסא געוויזען ווער עלטער איז. יענער, בירידזשאנא, מוזט איהר וויסען, איז א יונג מיט ביינער. דאס איז א פולשטענדיגער אטלעט. ער ברעכט אייזערנע פרענטען ווי דינע צווייגלעך. אבער זיין גאנצע גבורה האט איהם אין זיין מלחמה מיט מוסא'ן נישט געהאלפען. מוסא האט איהם בעזיגט.

איז געגאנגען דער בעזיגטער און דערצעהלט דער פאליציי אלעס וואס ער האט געוואוסט מכח דער שרפה און מכח מוסא'ס אנטייל אין איהר. ס'האט לאנג נישט גענומען און מוסא איז שוין ווידער געזעסען אין חד־גדיא. אבער צוזאמען מיט איהם איז געזעסען אויך זיין קאנקורענט אין ליבע, בירידזשאנא, יענעם האט מען בעשולדיגט אין העלפען מוסא'ן [illegible] א גאנצער רייה אנדערע זאכען. אין טורמע האבען זיך ביידע לייט איבערגעבעטען און זענען ווידער געווארען די אינטימסטע פריינד. זענען זיי זיך געזעסען אזוי אין צווייען אין איין צימער און געווארט אויף דעם משפט.

מוסא און בירידזשאנא האבען איבערגעלאזען א סך פריינט און פערעהרער אויף דער פריי. האבען זיי אנגעהויבען צו טראכטען ווי אזוי די ביידע ארויסצוכאפען פון הינטער די גראטעס. מען האט אזוי לאנג געטראכט, ביז מען האט צוגעטראכט, און צוגעטראכט האט מען דאס גאנץ געשיקט און עטליכע טעג פאר'ן משפט, אין א פינסטערער נאכט, זענען זיי, מוסא און בירידזשאנא, ענטרונען געווארען.

מען האט אנגעהויבען אונטערזוכען די צעל, האט מען דערזעהען, אז די אייזערנע גראטעס פון די פענסטער זענען צובויגען אזוי, אז א מענש האט געקאנט פריי ארויס דורך זיי. די קאלדרעס זענען געווען צוריסען אויף לאנגע פאסען און פון פאסען זענען געווען צונויפגעפלאכטען שטריק. עס איז קלאר געווארען, אז די בחורים האבען געמאכט פליטה דורכ'ן פענסטער. נאך מעהר, אויף דער וואנט אונטער די פענסטער זענען געווען שפורען פון בארוועסע פיס. די וואנט איז א טאג פאר דעם געווען געפארבט און די סימנים פון די פיס האבען זיך דייטליך אנגעזעהען. אט די וואנט איז א „טויבע" וואנט, זי האט א חוץ דעם איינעם קיין אנדערע פענסטער נישט און זי געהט ארויס פונקט ענטקעגען דער מוסולמאנישער מאשע, אונטער'ן פענסטער אויף דעם הויף איז פערהאן א פענסטער אין קעלער אריין. און ווען די צוויי לאזען זיך ארונטער אויף דעם גלאז פון פענסטער, וואלטען זיי געווען פערפאלען, זיי האבען אבער געוואוסט פון דער סכנה און זי אויסגעמיטען. זיי האבען זיך אריבערגעכאפט איבער'ן נידעריגען פארקען פון מאשע און זיך בארוועסערהייד געלאזט מיט דער הויפט־גאס פון יפו. די ארעסטאנטען קליידער האבען זיי צוגעדעקט מיט זייערע אייגענע מאנטלען, וואס זיי האבען אויסבעהאלטען פון דער רעוויזיע נאך אין דער צייט ווען מען האט זיי ארעסטירט. ביידע זענען ארויס בשלום און געלאזט זיך אין פערשידענע ריכטונגען. מען האט זיי אבער געכאפט

אויף מארגען איז פארגעקומען דער משפט. האט מען זיי ביידע פערמשפט. איינעם צו אכט יאהר און דעם צווייטען צו זעקס יאהר שווערע תפיסה.

ק. באזילאנסקי.

שייטלען
מיט פאריזער שרינדען
ווי אויך פערטיגע שייטלען
ווערען ערשטקלאסיג און רעעל אויסגעארבייט
צו ביליגע פרייזען
ביי קערש, סקווערואוא 15
לינקע אפיצינע, 1־שטער שטאק.

שיפס=אונגליקען אין האפען האמבורג

די ענגלישע שיף „ריווער ריבל"

די דייטשע שיף „פאספעלד"

ווען עס זענען די בעסטע יאהרען אין דעם לעבען פון א פרוי

א גרופע עלטערע פרויען דעבאטירען

עס זענען אנגעקומען די לאנגע, קאלטע ווינטער אווענדען, ווען יעדער פון אונז זוכט זיך צו אמוזירען אויף זיין אייגענעם שטייגער.

אין אזא ווינטער נאכט זענען אין א באלעבאטיש הויז געזעסען פינף פרויען.

ווען פרויען זיצען צוזאמען, געפינען זיי שוין געוועהנליך וועגען וואס צו רעדען. אויב זיי זענען יונג, רעדט מען וועגען קליידער, און — וואס איז זיך דא צו שעהמען? — טאקע וועגען בחורים אויך, און זענען אונזערע פרויען אין די מיטעלע יאהרען, רעדען זיי גלאט איבער זייער פינסטערער מערכה פאר די מאנסבילען.

נאר אונזערע פינף פרויען זענען שוין געווען אין די עלטערע יאהרען, ווען די מאדע האט זיי שוין נישט אינטערעסירט און אויף די מענער האבען זיי אויך נישט געהאט זיך צו בעקלאגען, ווארום צוויי זענען געווען אלמנות, און בכלל אויף די אלטע יאהרען זענען מאן און ווייב קיינמאל נישט איינער ביים צווייטען אין גלות.

פונדעסטוועגען האבען אונזערע פינף פרויען געפונען דווקא א זעהר אינטערעסאנטע טעמע פאר א געשפרעך. זיי האבען אנגעריהרט די פראגע: ווען זענען די בעסערע יאהרען פון א פרוי?

אלע פינף זענען געווען אלט און ערפאהרען. זיי האבען דורכגעמאכט די יוגענד־יאהרען מיט די מיידעלשע פאנטאזיעס, מיט די מיידעלשע האפנונגען, מיט די שטורעמדיגע ליידענשאפטען, און מיט דער שטילער בענקעניש, ווייל וויפיל אנ'אלטע פרוי זאל מוסר'ען די יונגע מיידלעך פאר זייער געשייטקייט, וועט זי דאך נישט לייקענען, אז ווען זי אליין איז געווען א מיידעל, האט זי אויך אזוי געפיהלט, ווי די מיידלעך פון היינט.

די פינף פרויען האבען אויך דורכגעמאכט די מיטעלע יאהרען מיט אלע פאמיליע זארג, מיט קינדער האדעווען, מיט הויז־ארבייט און מיט אנדערע פארעניות, און היינט זענען זיי אויף דער עלטער, כמעט דאס גאנצע לעבען דורכגעבראדזשעט, זיי שטעהען שוין נעהנטער ווי ווייטער — ווען נאך אזוי ווי זיי קאן זאגען, ווען עס זענען די בעסטע יאהרען אין דעם לעבען פון א פרוי?

און אז זיי האבען זיך דערמאהנט אויף די לאנג־פערגאנגענע יאהרען און אויסגערעכענט אלץ, וואס מיט זיי האט פאסירט, האבען זיי בעשלאסען, אז די יאהרען פון דרייסיג ביז פערציג זענען די בעסטע אין א פרוי'ס לעבען, און נישט נאך איהרע יונגע, מיידעלשע יאהרען דארף א פרוי בענקען, און נישט אלע מיטעלע יאהרען זענען דא וואס מקנא צו זיין, נאר איין צעהנדליג יאהרען איז דא. די יאהרען צווישען כוח און פערשטאנד, וואס א פרוי קאן בעטראכטען פאר די גליקליכסטע.

דערקלערט האבען עס אונזערע פינף פרויען, שוועסטער אזוי:

דאס מיידעל ביז איהר חתונה פערברענגט א זעהר אומרוהיג לעבען. איהר גאנץ שטרעבען, איהר איינציגער ציל איז געפעלען צו ווערען דעמען זי ליבט. אין איהר לערנען, אין איהר ארבייט, אין איהר אמוזירען זיך שפיגעלט זי אלעמאל אפ אט דער וואונש, וואס לאזט זיך דאס רוב אויס א בוידים, ווארום פערליבטע האבען דאס רוב חתונה מיט אנדערע ליבעס פערשווינדען ווי א רויך; נאר ביי א מיידעל לאזט איהר ענטוישטע ליבע איבער א צובראכען הארץ, און דאס, אויב איהר ווילט, איז דער סוף פון אלע מיידעלשע ליבעס.

און פון וועלכער זייט מען זאל בעטראכטען דעם גורל פון דער מיידעל, און איהרע געפיהלען, [illegible] איהר שטאנד, און שעהן מעג זי זיין און געראטען, זי איז אבער נישט גליקליך, אזוי, ווינציגסטענס, האט בעשלאסען יענע סעסיע פון די פינף עלטערע דאמען.

אבער זיי זענען געגאנגען נאך ווייטער. זיי האבען ערקלערט, אז כאטש זיי אליין זענען שוין אלט, געבראכען און קאנען נישט מעהר געניסען די פערגעניגענעס פון לעבען, וואלטען זיי פונדעסטוועגען זיך נישט בייטען מיט די שעהנע, שטאלצע [illegible] לעבענסלוסטיגע מיידלעך, אויב עס וואלט איבערהויפט מעגליך זיין זיך צו בייטען, ווארום אויף דער עלטער לעבען זיי, די פינף באלעבאסטעס, רוהיג, זיי זענען פריי און האבען נישט מעהר נאך וואס זיך צו יאגען. א מיידעלס לעבען איז אבער גראד דער היפך.

פון דער ערשטען צייט פון איהרע מיטעלע יאהרען איז דאך נישטא וואס צו רעדען. ווען זי דארף האבען קינדער, ווען זי דארף זיך פלאגען ארום זיי און [illegible] הויז און ווען זי און דער מאן פערשטעהען נאך איבערהויפט נישט איינער דעם צווייטען — אין אט דער צייט קאן א פרוי אוודאי נישט זיין גליקליך.

צופרידען קאן זי נאר זיין אין דער מיטעלער צייט פון איהרע מיטעלע יאהרען, ווען זי האט זיך שוין מיט איהר מאן איינגעלעבט, ווען די קינדער זענען שוין אונטערגעוואקסען און איבערהויפט ווען דאס פאמיליען־לעבען איז שוין בעסער איינגעארדענט — אין אט די יאהרען פיהלט זיך א פרוי ווי א קעניגין אין איהר היים און איז גליקליך, ווי עס קאן בכלל מעגליך זיין גליק ביי א פרוי.

נאך איהר פערציג יאהר הויבט זי אן געהען צוריק; זי קאן שוין נישט זיין צופרידען. אבער איהר איז נאך אלץ בעסער פון א מיידעל.

אזוי האבען ערקלערט די 5 פרויען און וועמען נאך קאן מען אזוי גלויבען, ווי די פרויען, ווען זיי זענען צווישען זיך?

נאר, אז א ווייבעל קריגט זיך ארום מיט איהר מאן, בעקלאגט זי זיך שטענדיג, אז ער האט איהר אומגליקליך געמאכט; אז מיידעלוויז איז זי געווען פיל גליקליכער איידער זי האט איהם דערקענט.

ר.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

מאנטאג
7
כז
כסלו תרצ"ב

דעצעמבער

זון-אויפגאנג 7.27
זון-אונטערגאנג 3.25

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: א דאנצער (זגערזשער 57) וו. גראשקאווסקי (11 ליסטאפאד 15) ס. גארפיין (פילסודסקיעגא 84) ס. בארטאשעווסקי (פיעטריקאווער 164) ר. רעמבעלינסקי (אנדזשעיא 28) א. שימאנסקי (פשענדזעלניאנא 75).

ארויספאדערונגען פון ארץ-ישראל

אין ארץ-ישראל-אמט איז דערהאלטען געוואָרען א ערלויבניש אויף צו פאָרען קיין ארץ-ישראל פאר פר' חיה מארגענשטערן. די דערמאנטע דארף זיך ווענדען אין ארץ-ישראל-אמט (שרודמייסקא 29) כדי צו ערלעדיגען די רייזע-פארמאליטעטען.

דורך באבסקע מיטלען
עלטערע פרוי שיער נישט אוועק מיטן פייער

(2) נעכטען האט זיך די 64-יאהריגע פרוי זאפיא מיראזש (סיעלא 21) אויסגעריבען דעם גאנצען קערפער מיט שפריט — זי האט זיך געשפירט עפיס „נישט מיט אלעמען" — און כדי דער שפריט זאל שנעלער אדורכדרינגען דאס לייב, האט זי זיך אוועקגעשטעלט ביי א גליהענדיג קאנאן-אייוועלע...

דאן האט זיך אנגעכאפט אויף איהר דאס לייב, און א שטארק חיוב'ע האט זי פאגאטאוויע אפגעפיהרט אין שפיטאל

ס'זאל נישט זיין גליטשיק
שטרענגע פעראָרדנונג פון דער פאליציי-מאכט

אין שייכות מיט די שנייען און גליטשען, האט די לאדזער סטאראסטווע ארויסגעגעבען א שטרענגע פעראָרדנונג, אז דער שניי זאל אומעטום אראפגערוימט ווערען תיכף נאכ'ן אראפפאלען.

אין פאלען פון צעגערען וועלען צוזויפגעשטעלט ווערען פראטאקאלען, און די שולדיגע וועלען מוזען צאהלען הויכע שטראפען.

גרייט צו דיינע דאקומענטען,

די דאקומענטען פון דער פרוי, קינדער און בני-בית צו דער פאלקס-ציילונג,

דעם 9-טען דעצעמבער ד. י.

אונז לאמיר זיך גליטשען
בחנמ'דיגע מאגיסטראט-„שליזגאוועס" אין די פארקען

(—) דער מאגיסטראט האט באשלאסען איינצוארדענען אין עטליכע פונקטען פון דער שטאט בחנמ'דיגע „שליזגאווקעס" פאר קינדער און יוגענד.

די דאזיגע גליטש-פלעצער וועלען, צ. א איינגעאָרדענט ווערען אין די פארקען, און וועלען שוין אין די נאהענטסטע טעג געעפענט ווערען.

פלוצלינג געשטארבען

(—) אין הויז פאר עקסמיסירטע (באזארנא 8) איז נעכטען פלוצלינג געשטארבען די 67-יעהריגע וזעפא היירמאי.

קאלישער סוחר'טע קויפט אין לאדז פאר מזומן
און דער שאפער מיט'ן „פעקעל" געהט פליטה...

(—) נעכטען איז קיין לאדז געקומען פון קאליש פריידע מארענזאן כדי דא איינצוקויפען אביסעל סחורה. מיט דעם איינגעקויפטען פעקעל סחורה האט זי זיך אריינגעזעצט אין א טאקסובקע און געהייסען פאהרען אויף שרודמיעסקא 6. פרוי מארענזאן האט דאס פעקעל איבערגעלאזט אין אויטא און אליין אריין אין דעם הויז צו ערלעדיגען א נעשעפטליכען ענין. ווען זי איז מיט עטליכע מינוט שפעטער צוריקגעקומען, איז שוין פון דער טאקסובקע קיין זכר נישט געווען.

וועגען דעם פאל האט זי געמאלדען דער פאליציי, וועלכע זוכט דעם שאפער.

געגען פאבריקס-פעריען
און וועגען א מלוכה-קאנטראל'ע אין דער אינדוסטריע

(2) נעכטען איז אין דעם פערבאנד פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען (פראקעס) פארגעקומען א צאהלרייכע פערזאמלונג פון פאבריקס-דעלעגאטען, אויף וועלכער עס איז שארף פראטעסטירט געוואָרען געגען דעם פלאן פון די פאבריקאנטען צו בעשטימען חנאות-פעריען אין די פאבריקען פון דעם 15 דעצעמבער ביז'ן 15 יאנואר.

עס איז אויך אנגענומען געוואָרען א רעזאלוציע, אין וועלכער עס ווערט געפאדערט פון דער רעגירונג, ס'זאל ארויסגעגעבען ווערען אזא געזעץ, וואס פיהרט איין א מלוכה-קאנטראל'ע אין דער אינדוסטריע.

כדי צו אונטערשטיצען זייערע פאדערונגען האבען די ארבייטער בעשלאסען זיך צו ווענדען צו זייערע סיים-דעפוטאטען, און מיט אפשריפטען פון דער דעזאלוציע — צום פרעזידיום פון מיניסטארען-ראט און צום לאדזער וואיעוואדען-אמט.

אויפגעשניטען דעם בויך
איין שוואגער ביי דעם צווייטען שוואגער

(2) נעכטען האט א געוויסער אלפאנס מאטיס (ווזשעשניענסקא 96) געמאכט א חניגא'לע (ס'איז דאך ערב די חנאות, בעדארף מען מאכען א „רעפעטיציע"...) האט מען אזוי לאנג גע'כוס'עט, ביז זיין שוואגער מאקסימיליאן סערוואטקע האט ארויסגעכאפט א מעסער, און אויפגעשניטען איהם דעם בויך אזוי, אז פאגאטאוויע האט איהם שוין א האלב טויטען אוועקגעפיהרט אין שפיטאל.

א גרויסע וואוינונגס-שרפה אין מיטען שטאט

(2) נעכטען איז פון א דעפעקט אין קוימען אויסגעבראכען א שרפה אין דער וואוינונג פון דער משפחה מאיערשעק (שענקעוויטש 39).

באלד איז די גאנצע וואוינונג געשטאנען אין פלאמען, אזוי, אז עס איז שווער געווען צו ארויסראטעווען דאס מעבעלווארג און אנדערע חפצים.

דאס פייער האט אויך שטארק בעדראהט די שכנות'דיגע וואוינונגען.

נאך א האלבע שעה אנגעשטרענגטער, אפפערוויליגער ארבייט איז די פייערלעשער געלונגען די שרפה איינצולעשען.

דער היזק איז גרויס.

פערסמ'ט ביי דער ארבייט

(2) צהערנעכטען איז אין דער אפרעטור פון עיטינגאן שטערבליך פער'סמ'ט געוואָרען ביי דער ארבייט דער 32-יאהריגער ארבייטער יוזעף ארשולאק (אפיצערסקא 11).

ער איז פער'סמ'ט געוואָרען פונ'ם אנילין, וואס ווערט בענוצט ביים אויספערטיגען סחורות.

פאגאטאוויע האט איהם אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין קראנקען-קאסע-שפיטאל.

ווידער פערטשאדעט

(2) נעכטען איז פאגאטאוויע ווידער ארויסגערופען געוואָרען צו דער משפחה מלאטקאווסקי (קילינסקיעגא 95), וואו עס זענען מחמת'ן צו פריהען צומאכען דאס טירעל פון אויווען שווער פערטשאדעט געוואָרען: די 62-יאהריגע אלמנה עווא מלאטקאווסקא, און איהרע דרוואקסענע 3 טעכטער און א זוהן.

פריילייך, איהנס מאנטל איז עפיס...
אונז געכאפט די פעקלעך מיט די זאקען און ענטלאפען

די 26-יאהריגע מלכה דאווידאוויטש פון מיכאוו איז צהערנעכטען געקומען קיין לאדז מאכען איינקויפען.

איז אזוי ווי זי גייט אזוי אויף דער פאדזשעטשנא גאס, קומט צו איהר צו א יונגערמאן און זאגט איהר, אז הינטען איז ביי איהר עפיס דער פאלטען נישט אין ארדענונג.

נעמט זי די פעקלעך, וואס זי טראגט מיט זיך, און שטעלט זיי אפ אין א זייט, און נעמט זיך צורעכט מאכען דעם מאנטעל...

דער יונגערמאן שלאפט אבער אויך נישט אין די זאכען: ער גיט א כאפ די פעקלעך — ואיננו...

נישט ער, נישט די פעקלעך זענען דא:

און געווען זענען אין די פעקלעך איינגעפאקט זאקען פאר 250 זלאטעס.

א זעהר קורצע, אבער גאנץ טרויעריגע מעשה.

א דרייפאכער דירה-פערדינגער
איצט איז ער שוין אויף אנדערטהאלבען יאר פערזיכערט מיט אנ'אנדער דירה

א געוויסער פיאטר דזשענגעלעווסקי, א זיידענער יונגערמאן, וואס איז שוין 8 מאל אויפגערופען געוואָרען צום... קרימינאל פאר שווינדעל און גנבה, האט לעצטענס אפגעטון א ניי שטיקעל ארבייט, וואס איז בעשטאנען אין פאלגענדען:

אזוי-ווי ער האט א שטיקעל דירה אויף זגערזשער 113, האט ער זי מיט דער הילף פון א צווייטען בעקאנטען שווינדלער, פאלושקעוויטש, וועלכען ער האט פארגעשטעלט אלס זיין הויזווירט — פערדונגען דריי מאל בסך הכל...

דערביי האט ער, פערשטייט זיך, גענומען די וויכטיגע אדערויפען.

סוף כל סוף איז דער ענין, דורך איין בעשווינדעלטען אנגעקומען אין געריכט, און נעכטען האט ער, אמאל-אין-א-נאווינע, בעקומען אנדערטהאלבען יאהר זיצען...

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"
דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.
היינט, מאנטאג, 9 אווענד — לטובת דעם
פערמיטלער-פאריין (פיעטריק. 64) א ספעציעלע פארשטעלונג
מיט דעם לאדזער ליבלינג
רעגינא צוקער
אין 3 אקטען מיט 20 גומערן געזאנג און טענץ
ציפקע-פייער
מיט רעגינא צוקער אין איהר קרוין-ראלע.
געדענקט! אונז זאגט דאס אייערע בעקאנטע!
דינסטאג, 9 אווענד אין „קאמעראל"-טעאטער — ווירערהאלונג פון דער סענסאציאנעלער פרעמיערע
„דער גאלדענער שידוך"
איינהייטס-פרייזען: אלע פלעצער אין פארטער 50 גר. און 1 זל. ערשטע רייה

גוט מארגען!

א רמז אויף א קויהלען-אקציע...

גרויסע מענשען רעדען נישט סתם אין דער וועלט אריין. דיפלאמאטען רעדען מיט רמזים.

אט האט אמאל ווינצענטי וויטאס געזאגט: „מארגען וועט זיין ערגער" — און אזוי איז עס טאקע — דער מארגען איז ערגער ווי דער נעכטען.

אט האט ווידער א „גרויסער מענש, א „דיפלאמאט" געלאזט פאלען א „חכמה" — „ס'וועט אייך נאך שווארץ ווערען אין די אויגען", און געזאגט האט דאס נישט עפעס סתם עפעס א פראסטער בשר ודם — דאס האט געזאגט דער נייער פרעזעס פון לאדזער קהלה-ראט — ר' פישעל ליבערמאן בכבודו ובעצמו.

און א פרעזעס רעדט נישט, ווי מיר קליינע מענשעלעך רעדען, טאמער האט ער געזאגט: „ס'וועט אייך נאך פינסטער ווערען אין די אויגען", איז דאס געווען א רמז אויף עפיס.

וואס האט דער „דיפלאמאט", ר' פישעל, געמיינט? נישט אנדערש, אז דאס איז געווען א „רמז".. אויף א קויהלען-אקציע, אז דער נייער קהלה-ראט פון וועלכען ער, דער „פאליטיקער"-ר' פישעל איז פרעזעס, וועט די ארימע-לייט געבען אזויפיל קויהלען, אז ס'וועט זיי פינסטער ווערען אין די אויגען...

„גרויסע מענשען" רעדען נישט סתם אין דער וועלט אריין, אזעלכע דיפלאמאטען ווי ר' פישעל ליבערמאן רעדען מיט רמזים...

אב—נעק.

די פאלקס-ציילונג

איז א וויכטיג געשעהעניש אין לעבען פון דער מלוכה און געזעלשאפט, העלף מיט דער פאלקס-ציילונג דורך געבען ג ע נ ו י ע און א מ ת' ע אינפארמאציעס.

ליקווידירט א שטרייק אין דער פאביאניצער מעבעל-פאבריק

לעצטענס האבען געשטרייקט די ארבייטער אין דער פאביאניצער מעבעל-פאבריק.

וועגען דעם ענין האט אינטערווענירט אין פאביאניץ דער ארבייט-אינספעקטאר, ה' וואיטקעוויטש, און נאך א לענגערער קאנפערענץ, איז געקומען צו א הסכם צווישעןביידע צדדים.

היינט הויבט די פאבריק שוין אן צו ארבייטען.

פון געריכט

א גנבה'שע דינסט

דעם 18-טען סעפטעמבער 1930, האט פרויל איידעלמאן געמאלדען דער פאליציי, אז די דינסט אדעלא אנדזשעיעווסקא האט זי בע'גנב'עט אויף 500 זל. די דינסט איז דאן נעלם געוואָרען.

א יאהר שפעטער דעם 23-טען סעפטעמבער 1931 האט פרוי איידעלמאן בעגעגענט די אנדזשעיעווסקא. זי האט געמאכט א געוואלד און די דינסט איז ארעסטירט געוואָרען. ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, אז זי איז די פאליציי בעקאנט פאר אן אלטע גנב'טע, אז זי האט עטליכע נעמען און איז שוין פיל מאל געזעסען אין טורמע פאר גובות.

דאס געריכט האט זי נעכטען פערמשפט צו 3 יאהר אויסבעסערונגס הויז.

בעקאנטער „שאפענפעלער" קומט צוריק פון אויסלאנד

מיט אנ'ערך 5 יאהר צוריק, האט דער מאנופאקטור-סוחר שמואל פאלאק (פיעטריקאווער 56) געכאפט אין זיין געוועלב צוויי „שאפענפעלער", וועלכע האבען צוגענומען 2 שטיק סחורה. די „קונים" זענען דאן ארעסטירט געוואָרען. ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, אז דאס זענען די גובים יהושע ציטרין און יעקב אייבושיץ. נאך דעם ווי זיי זענען פון אויספארשונגס-ריכטער בעפרייט געוואָרען איז אייבושיץ ענטלאפען קיין אויסלאנד.

נעכטען איז אייבושיץ געשטאנען פאר'ן געריכט. ער איז פערמשפט געוואָרען צו 4 חדשים תפיסה.

פאר מישען מילך מיט וואסער

די מילך-הענדלערין, מאריא מאמינסקא איז פערהאלטען געוואָרען אויף נאפיורקאווסקיעגא גאס, און מען האט גענומען ביי איהר א פראבע פון די מילך, וואס זי פערקויפט.

אזוי ווי ס'האט זיך ארויסגעוויזען, אז 50 פראצענט פון די מילך געהערט צו דער קוה, און 50 פראצענט — צום קראן, האט מען די מאמינסקא'ן פערמשפט נעכטען אויף 3 חדשים טורמע.

ווער דאַרף בעקומען די קונסט-פּרעמיע פון לאָדז?

(דיסקוסיע אַרטיקעל)

די פראַגע ווער דאַרף בעקומען די ליטעראַרישע פרעמיע פון לאָדז, איז בישט קיין בריע, זי איז אַזוי אַלט, ווי אַלט עס איז די אינסטיטוציע גופא. שוין מיט עטליכע יאָהר צוריק, ווען אין אַ רייה שטעט פון אונאָפּהענגיגען פוילען און אין לאָדז בתוכם זענען אייגעפיהרט געוואָרען פרעמיעס פאַר ליטעראַטור, קונסט און וויסענשאַפט, האָבען אַ סך לאָדזער בירגער געהאַלטען, אַז די פּרעמיע פון לאָדז דאַרף אין ערשטער רייה בעשטימט ווערען פאַר לאָדזער געבוירענע. מען איז דערביי אַרויסגעגאַנגען פון דער הנחה, אַז וויבאַלד לאָדז איז אַזוי היבטע־שטעליג אויפ'ן געביט פון קונסט און וויסענשאַפט, איז אַ יושר די פרעמיע זאָל בעקומען אַ בן־עיר, כדי אַזוי־אַרום צוצוגעבען חשק דעם אויפוואַקסענדען דור און איהם געבען אַ ביישפּיל, אַז די שטאָט ווייס ווי געהעריג אָפּצושאַצען די הויכע קולטור־דערגרייכונגען פון איהרע אויסדערוועהלטע אייבוואוינער, אָדער אָפּשטאמיגע, לאָדז, וואָס האָט צעהנדליגער יאָהרען זיך געפונען אונטער דער ממשלה פון די אָקופּאַנטען איז כסדר פערנאַכלעסיגט געוואָרען. די אָקופּאַנטען האָבען נאָר געטראַכט וועגען אַרויסציהען פון דער שטאָט דעם גרעסטען מס און איבערלאָזען דעם גרויסען אינדוסטריע־כרך מיט זיינע הונדערטער טויזענדער אייבוואוינער אין אַ מצב פון אַ פערוואָרפענע פּראָווינץ־שטאָט, ערגעץ פון אַזיאַטישען רוסלאַנד. לאָדז האָט נישט געהאַט נישט נאָר קיין הויך־שול און קיין קונסט־שולען, נאָר אַפילו קיין פאָלקס־שולען. צעהנדליג טויזענדער קינדער פון די פאָלקס־שיכטען זענען אויפגעוואַקסען אין אונוויסענהייט און עם־הארצות. די פאָלגען פון דער דאָזיגער כּלקס־פיינדליגער פּאָליטיק שפּירען מיר נאָך עד־היום און די זעלבסטפערוואַלטונגען פון אונאָפּהענגיגען פוילען האָבען נאָך לאַנג האָבען צו קעמפען, כדי צו בעזייטיגען די אנאמאַליע און מאַכען פון לאָדז אַ אייראָפּעאישע שטאָט. דעריבער דאַרף די זעלבסטפערוואַלטונג בעגריסען יעדע קולטור־אַרבייט פון אַ גרויסען פערנעם פון די לאָדזער בירגער און זיי אויסדריקען איהר אַנערקענונג. אַ גרויסע קולטור־אַרבייט האָט בלי־ספק אָפּגעטון אונזער בן־עיר, דער וועלט בעריהמטער קונסט־מאָלער אַרטור שיק, וואָס האָט אויף אַזאַ מייסטערהאַפטען אופן פעראייביגט און גלאָריפיצירט אַ הערליך קאַפּיטאַל פון דער פוילישער געשיכטע און פוילישער טאָלעראַנץ, אילומינירענדיג דעם „קאַלישער סטאַטוט", יענעם היסטאָרישען דאָקומענט לויט וועלכען פירשט באָלעסלאַוו דער פרומער האָט אין יאָהר 1264 געגעבען די יודען רעכט זיך צו בעזעצען אין קאַלישער קאַנט און געניסען פון גרויסע בירגער־רעכט און וואָס איז שפּעטער דורך קעניג קאַזשימיערזש דעם גרויסען 1364 אויסגעברייטערט געוואָרען אויף גאַנץ פוילען. אַרטור שיק האָט פונאַנדערגעטראָגען דעם נאָמען פון פוילען און פון זיין פאָטער־שטאָט לאָדז ווייט און ברייט איבער אַלע גרויסע קונסט־צענטערען פון דער וועלט און ער טוט עס כסדר אי דורך זיינע הערליכע ביבעל־אילוסטראַציעס, אי דורך זיינע קינסטלערישע אַרבייטען אויפ'ן געביט פון פעלקער־בונד און גענף, וואָס ער האָט ווידער לעצטענס אונטערגענומען. אַרטור שיק האָט גרויסע פערדיסטען פאַר דער שטאָט לאָדז, ער האָט דאָ געלעבט און געווירקט צעהנדליגער יאָהרען. פיל לאָדזער מאָלער האָבען צו פערדאַנקען זייער ענטוויקלונג די קינסטלעריש־פּעדאַגאָגישע אַרבייט פון אַרטור שיק און ער שטעהט נאָך איצט אויך אין אַ שטענדיגען קאָנטאַקט מיט לאָדז. דאָס בעשטימען די פּרעמיע פון לאָדז פאַר אַזאַ אָריגינעלען מייסטער, ווי אַרטור שיק, וועלכער האָט אויפגעלעבט און מאָדערניזירט אַ פערגעסענע קונסט פון פריהען מיטעל־אַלטער און וואָס איז איצט כמעט אַ יחיד אין דער וועלט אויף זיין געביט, וועט נישט נאָר אין לאָדז, נאָר אומעטום אין דער וועלט אויפגענומען ווערען מיט גרויס צופרידענהייט. לאָדז וועט דערמיט געבען אַ בעווייז פון פערשטענדניש פאַר די גרויסע לייסטונגען פון איהרע זיהן און וועט גלייכצייטיג דינען אַלס וועקער און מאָהנונג צו דער יוגענד זיך אויסצוצייכענען לטובת, דער שטאָט, וואָס נויטיגט זיך אַזוי אין עסטעטישער קולטור!

סאַלאָ אַפּאַטאָווסקי.

קאָנפיסקירט די נעכטיגע „לאָדזער פאָלקסצייטונג"

(2) נעכטען האָט די שטאָטישע סטאַראָסטווע פעראָרדענט צו קאָנפיסקירען די דייטשע סאָציאַליסטישע „לאָדזער פאָלקסצייטונג".

אָבשידס-קאָנפערענץ מיט ד"ר האַנטקע

דער מיטגליד פון ציוניסטישען אַקציאָנס-קאָמיטעט און דירעקטאָר פון קרן היסוד צענטראַלע אין ירושלים ד"ר אַרטור האַנטקע, וועלכער האָט לעצטענס געוויילט אין פוילען אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אָנהויב פון קרן-היסוד קאַמפּיין, פערלאָזט היינט דאָס לאַנד. אויף דער דורכרייזע קיין אויסלאַנד, וועט ד"ר האַנטקע זיך אָפּשטעלען אויף אַ פּאָר שעה אין לאָדז. צוליב דעם רופט צוזאַמען דער קרן היסוד-קאָמיטעט אויף היינט אָוונד אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע די ציוניסטישע עסקנים און מיטגלידער פון קה"י-קאָמיטעט צו אַן אָבשידס-קאָנפערענץ מיט ד"ר האַנטקע.

די ידיעות, וואָס ווערען געגעבען דורכ'ן בירגער ביי דער פּאָלקסציילונג, ווערען געהאַלטען אין שטרענגער געהיימניש, זיי טאָרען נישט אויסגענוצט ווערען פאַר קיין שום צוועקען, אַ חוץ סטאַטיסטיש-וויסענשאַפטליכע. אָבער די געגעבענע ידיעות מוזען זיין גענוי און וואָהר.

אַ בערלינסקי-אָוונד אין „הזמיר"

פרייטאָג ד. 11 ה. ח. אין אָוונד קומט פאָר אַ ליטעראַרישער אָוונד פון דיכטער ש. בערלינסקי, וועלכער האָט זיך בעריהמט געמאַכט מיט זיין ווערק „אין דרויסען" וואָס איז דורך דער קריטיק זעהר וואַרים אויפגענומען געוואָרען. אויף דעם אָוונד וועט דער דיכטער רעציטירען פון זיינע נייע שאַפונגען א. נ. „פון היים און גאַס".

מיט אַ ליטעראַריש דראַמאַטישען פּראָגראַם טרעט אויף די „יודישע טעאַטער-סטודיע" פון „הזמיר".

לאָדזער יודישער קאַמעראַל-טעאַטער

אַלעע 1-מײַ מאַי 2.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער

לאָדזער טעאַטער-עולם! היינט כמעט בחנם!
היינט די גרעסטע טעאַטער-סענסאַציע!
איינהייטס-פּרייזען: אַלע בילעטען אין פאַרטער צו 50 גר. און 1 זל. ערשטע רייה

אַהאַרץ, וואָס בענקט

מיט בערטאַ זאַסלאַווסקאַ און לעאָן געטליבערמאַן
און דאָס 8-יעהריגע וואונדער-קינד לאַלאַ אַמזעל.
ריהרענד! שפּאַנענד! אַמוזירענד! אַנציהענד! סענסאַציאָנעל!
אויסערגעוו. ערפאָלג! אויסערגעוו. ביליגע פּרייזען! ביליג ווי קינאָ!
נוצט אויס די געלעגענהייט! פערשפּעטיגט נישט צו זעהען די גרעסטע טעאַטער-אַטראַקציע!
גאַנץ לאָדז רעדט היינט פון דעם סעזאָן-שלאַגער פון יודישען לעבען מיט געזאַנג און טענץ

מאָרגען, דינסטאָג, 9 אָוונד די גרויסע פּרעמיערע

דער גאָלדענער שדוך

מיט בערטאַ זאַסלאַווסקאַ און לעאָן געטליבערמאַן

פון לעגיאָן א. ב. פון פּוילק. בעזירק יאַסעלעוויטש

די קרייז־קאָמענדע פון לעגיאָן א.ב. פון פּוילק. בעזירק יאַסעלעוויטש מאַכט בעקאַנט אַז פרישע קאַנדידאַטען ווערען אָנגענומען ווערען נאָר ביז דעם 12 ד.ח. אָנגענומען ווערען יונגעלייט פון 16 יאָהר אָן.

די קאַנצעלאַריע געפינט זיך סקלאַדאָווע 15, טעטיג פון 8—10 אָוונד, אַ חוץ פרייטאָג און יום־טוב.

ווען דו וועסט זעהן דיין מומהע

דער ווירטשאַפטליכער קריזיס האָט געלעגט זיין צייכען אויף אונזער שטאָט, די קינאָס, טעאַטערען און קאַוויאַרניעס זענען ליידיג. דאָס איינציגע אָרט, וואו עס איז לעבעדיג און היימליך אין אונזער שטאָט איז נאָר אין וואַרענהויז „קאָנסום" ביי דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" אויף ראַקאָטשינער גאַס 54, צופאָהר מיט די טראַמוואַיען 10 און 16. און עס איז נישט קיין וואונדער. מחמת קאָנסום איז טאַקע אַן אויסנאַהמס-קוועלע אין אונזער שטאָט, וואו מען קען אַלץ בעקומען, אָנהויבענדיג פון קאָלאָניאַל-סחורות אין גאַלאַנטעריע און ענדיגענדיג מיט קוכען מכשירים און הויז כלים, מעבעל, דאַמען און קינדער-קאָנפעקציע, צו נידריגערע ווי קאָנקורענץ פּרייזען. מחמת די פערוואַלטונג האָט פּראָקלאַמירט די פּרייזען אויף 50 פּראָצענט.

בעזונדערס איז גרויס די נאָכפּראַגע אויף רעשטען פון דער ווידז. מאַנופאַקטור, וואָס „קאָנסום" פערקויפט צו געוויסע פאַבריקס-פּרייזען.

אַלזאָ, אויב דו ווילסט זעהן דיין מומהע זאָג איהר, אַז אַלע לאָדזער פרויען קויפען מאַסעווייז אין קאָנסום ביי דער „ווידז. מאַנופאַקטור", ראַקאָטשינער 54. צופאָהר מיט די טראַמוואַיען 10 און 16.

משה ליכט

ווערען אָנגענומען אויסצוגייען ביי
ג. נאַרדמאַן, שרודמיעסקאַ 8

„מיעשיענטשניע וזשידאָווסקי"

דער עלפטער העפט, פאַר נאָוועמבער אונטער דער רעדאַקציע פון ד"ר ז. עלענבערג האָט פאָלגענדען אינהאַלט:

ע. שטיין: די אידעע פון אַרבייט אין יודענטום; וו. פאָללאַק: ביבלישע מאָטיוען אין „פאַן טאַדעאוש" פון מיצקעוויטש; מ. באַלאַבאַן: די יודישע קהלה אין קראָקאָ אין 17. און 18. יאָהרהונדערט; נ. מ. געלבער: די יודען און די יודען-רעפאָרם אויס'ן פיעריאָהריגען סיים (סוף); ח. אָרלאָזאָראָוו: דאָס יודענטום אין אַמעריקא: 6) די אינטעליגענץ, 7) פּערספּעקטיוען; י. לעווין: די ישיבה חכמי לובלין (פון ציקל: העכערע יודישע וויסענשאַפטליכע אינסטיטוטען אין פוילען); ד. ווישניצער - בערנשטיין: לעססער אורי — דער קעמפער; י. וואַרשאַוויאַק: א. א. קאַבאַק (צום 50. געבורטס-טאָג); י. פרענקעל: געשיכטע פון דער יודישער מוסיק; ח לעוו: „ביבלישע מאָטיוען אין דער שאַפונג פון קאַכאַנאָווסקי"; מ. קאַנפער: די לעגענדע וועגען אַנטיכריסט; נ. צק: „חברה"; ל. ראָזנער: די בעפעלקערונגס-מעגליכקייטען אין ערץ-ישראל. —

אַדמיניסטראַציע: וואַרשאַ, רימאַרסקאַ 8. — רעדאַקציע: לאָדז. פּיאָטרקאָווסקאַ 90.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

מאָנטאָג, דעם 7. דעצעמבער

11.58 צייטסיגנאַל. 2.10 גראַמאָפאָן. 3.25 פאָ לעזונג. 3.45 קאָמוניקאַט פאַר פישער און שיפער. 3.50 גראַמאָפאָן. 4.20 לעקציע פראַנצויזיש. 4.40 גראַמאָפאָן. 5.10 פאָרלעזונג. 5.35 לייכטע מוזיק. 6.50 פערשידענעס. 7.15 קאָמוניקאַט פון לאָדזער האַנדעלס-קאַמער. 7.30 רעפּערטואַר. 7.45 ראַדיאָ-פּרעסע. 8.00 פעליעטאָן. 8.15 קאָנצערט. 10.15 קאָמוניקאַטען. 10.30 לייכטע און טאַנץ-מוזיק.

ר. איזראַעל.

קאָפּערעלע

א סענסאַציאָנעל-ערצעהלונג ראָמאַן פון דער לאָדזער ווירקליכקייט

(38

— אויב איהר וועט זיין דזשענטעלמענער, האָט דער באַנקיר ווייטער געזאָגט, קענט איהר ביי מיר פערדינען זעהר פיל געלד.

ווען די חבריה־לייט האָבען דערהערט דעם קלאַנג פון וואָרט געלד, זענען זיי געוואָרען גאַנץ אַנדערע מענשען, די אויגען האָבען ביי זיי אָנגעהויבען גלאַנצען, איינער האָט געקוקט אויפ'ן אַנדערען, כדי זיי זאָלען זיך קענען אַנשטויסען וואָס ראָזענטאַל וויל, איינער פון זיי, ווי ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען האָט מען איהם גערופען „יאַסטזשאָמב", האָט זיך אָנגענומען מיט מוט און געפרעגט

— הער באַנקיר ראָזענטאַל, זאָלען מיר צוטרעטען צום געשעפט, ביי וואָס פאַראַ ענין קענען מיר דאָס ביי אייך פערדינען געלד?

— ווי איך האָב בעוויזען מיך צו אינטערעסירען היינטיגען אָוונד ביי אייך אין „סאַלאָן" איז די אַרבייט וואָס איך וויל איבערגעבען אַ זעהר שווערע און איך בין מסופק, צי איהר וועט זיך אונטערנעמען דאָס צו טון.

— ס'וואונדערט זיך נאָר אין דער סומע, וואָס מ'קען דערביי פערדינען, קיין שום אַרבייט איז פאַר אונז נישט שווער, ווי איהר זעהט רעדען מיר מיט אייך אָפענע און קלאָרע דיבורים און מיר דעמאַסקירען זיך — אַזוי צו זאָגען — פאַר אייך, כדי איהר זאָלט שוין זיין הונדערט פּראָצענט איבערצייגט אין דעם, אַז איהר האָט היינטיגע נאַכט געשפּילט אין קאָרטען נישט מיט קיין דזשענטעלמענער, אָבער יעדענפאַלס מיט ערהען־לייט, איך זאָג אייך דאָס צוליב דעם, כדי איהר זאָלט זיין זיכער, אַז אויב איהר וועט אונז איבערגעבען עפּעס אַ געשעפט און מיר וועלען זיך דעצידירען דאָס איבערצונעהמען וועלען מיר דאָס אויספיהרען אויפ'ן געוויסענהאַפּטסטען אופן.

— גוט, האָט ראָזענטאַל זיך דעצידירט, איך וויל, אַז די שוואַרצע מאַשע זאָל צוריקקומען דאָ וואוהין זי געהערט, אין „פרעהליכען הייזעל" אַריין.

— וו־ע־ר? האָט יאַסטזשאָמב אויסגעגלאָצט די אויגען. ווער איז דאָס די „שוואַרצע מאַשע"

— זאָלען מיר זיך נישט שפּילען מעהר מיט ווערטער, זאָגט דזשענטעלמענער וויפיל דאַרף אַזאַ פּאַרציע קאָסטען?

— די שוואַרצע מאַשע האָט יאַסטזשאָמב נאָך אַלץ נישט געקענט קומען צו זיך פון ערשטוינונג. פאַרוואָס עפּעס גראָד די שוואַרצע מאַשע, זי האָט דאָך שוין חתונה געהאַט...

— מיט'ן באַנקיר ראָזענטאַל, האָט דער באַנקיר איבערגעשלאָגען די רייד יאַסטזשאָמבן, אמת מיט'ן באַנקיר ראָזענטאַל?

— ווי אַזוי האָט איהר זיך דערפון דערוואוסט, ווער האָט אייך וועגען דעם דערצעהלט און ווער האָט ... דאָ אהערגעפיהרט?

— איך וויל מעהר נישט רעדען דערפון, איך פרעג אייך נאָר צי איהר קענט מיר זיין בייהילפיג פאַר אַ גוטע בעלוינונג, צוריקצובריינגען זי דאָ אַהער, אויסמיידענדיג דערביי יעדען סקאַנדאַל אין דער עפענטליכקייט. דערביי האָט ראָזענטאַל אַרויסגענומען אַ פּאָרטפעל וואָס איז געווען אָנגעשטאָפּט מיט 500־טער באַנקנאָטען.

יאַסטזשאָמב האָט זיך בעלעקט, אַזוי ווי אַ קאַץ וואָס זעהט פון דערווייטענס אַ טאָפּ מילך. ער האָט געקוקט אויפ'ן טייסטער און האָט איהם מיט די אויגען געוואָלט צולקחנען.

— דאָס איז אַ שווער שטיקעל אַרבייט הער באַנקיר, דאָס איז נישט אָנבעלאַנגען אין מאַשען, נישט אין אונז, דאָס קען מען נישט געהען נישט מיט דראהונגען און נישט מיט געלד...

— נאָר וואָס דען פאַרא צרה ליגט דערין?

— איהר האָט גאַנץ ריכטיג בעמערקט ה' באַנקיר, אַ צרה אַזאַ מיט וועלכער מיר וועלען זיך נישט קענען קיין עצה געבען. מיט דער גאַנצער זאַך רעדט אַ מענש, וועלכער איז שטאַרקער פאַר אונז, אַלע און וועלכער וועט זיכער צו נישט מאַכען אַלע אונזערע בעמיהונגען.

— ווער איז דאָס דער מענש? נישט איינער מיט'ן נאָמען זשאָרזש?

— יאָ, זשאָרזש, אָבער איהר ווייסט דאָך זעה איך וועגען אַלעם.

— צום גליק האָב איך מיך וועגען אַלעם דערוואוסט, אויב איהר ווילט זיך נישט אונטערנעהמען אויסצופיהרען דעם ענין וואָס איך האָב אייך געוואָלט איבערגעבען, האָב איך פאַר אייך אַן אַנדער פּאָרשלאַג

— דהיינו?

— פאַר אַ גוטער בעלוינונג זאָלט איהר מיר אָנווייזען ווער דער דאָזיגער זשאָרזש איז, וואו ער פערקעהרט. דו זאָלט מיר בכלל איבערגעבען וועגען איהם אַלע ידיעות, וואָס איך וועל דאַרפען.

ביידע חבריה־לייט האָבען צווישען זיך גערעדט עטליכע סעקונדען און דאַן האָט יאַסטזשאָמב געפרעגט

— וויפיל קענען מיר דאָס פערדינען דערביי?

— שטעלט איהר אַ פּרייז?

— מיר ווילען דערפאַר 10 טויזענד זלאָטעס.

— אָפּגעמאַכט איהר בעקומט די דאָזיגע סומע, אָבער זייט פערלאַנג פון אייך אַ זיכערקייט, אַז איך וועל נישט אָפּגענאַרט ווערען.

— מיר קענען אייך נאָר געבען אונזער גנבה'ש ערהען־וואָרט

— זענט איהר דען גנבים?

— עפּעס ענליכעס פון דעם, און איהר קענט זיכער זיין אַז אונזער אויפגאַבע וועלען מיר ערפילען איהר דאַרפט נישט געבען דאָס גאַנצע געלד מיטאַמאָל.

— גוט.

ראָזענטאַל האָט אַרויסגענומען 4 באַנקנאָטען צו 500 זלאָטעס און זיי איבערגעגעבען יאַסטזשאָמב'ן.

— דאָס איז אַ קאַנטע אויף דעם מקח, איצט מוז מען זיך איילען, ווייל מ'קען נאָך בעמערקען, אַז איהר זענט דאָ מיט מיר. איך וואַרט אויף אייער פּוקא אייך מאָרגען 7 אין אָוונד אין גראַנד־קאַפע. דער קעלנער וועט אייך אָנווייזען וואו איך געפין זיך.

יאַסטזשאָמב האָט צוגענומען דאָס געלד און צוזאַמען מיט זיין חבר אַרויס פון קאַבינעט.

ראָזענטאַל האָט זיך מיד אַראָפּגעלאָזען אויף אַ פאָטעל און זיין בליק איז געפאַלען אויף דאַראַן, וועלכע איז געלעגען אויף דער סאָפע און ווי ס'האָט זיך געדוכט רוהיג געשלאָפען.

איהרע ברוסטען האָבען זיך רעגעלמעסיג געהויבען, און זי האָט שווער געאָטעמט. איהר שעהן פּנים האָט אויסגעדריקט אַזויפיל מידקייט און אין פערצווייפלונג, אַזאַ אונענדליכען צער, אַז ראָזענטאַלען איז געוואָרען זעהר שווער אויף דער נשמה.

(פאָרטזעצונג קומט)

חנוכה-פייערונגען

שבת צו נאַכט צום צווייטען חנוכה-ליכטעל, און נעכטען, זונטאַג, צום דריטען חנוכה-ליכטעל, זענען אין פאַרשידענע אינסטיטוציעס, יתומים הייזער און קינדער-היימען פאַרגעקומען חנוכה פייערונגען.

שבת צו נאַכט איז אין דער שוהל פון „תהלת ישראל" (פיעטריקאָווער 19) פאַרגעקומען א יובילעאום-פייערונג צוזאַמען מיט א חנוכה-קאָנצערט. א גאַנצע רייה רעדנער האָבען גערעדט מעניני דיומא. צום סוף האָט דער אָרקעסטער געשפּילט מאָדושיצער נגונים.

אין דער וואַרים-שטוב ביי „בית-לחם"

נעכטען, זונטאַג, איז אין דער וואַרים-שטוב ביי „בית-לחם" (ווסכאָדניא 70–68) פאַרגעקומען א חנוכה-פייערונג פאַר די קינדער פון דער וואַרים-שטוב.

6 אָווענד איז אין אייגענעם זאַל געפּעפּט געוואָרען די פייערליכקייט. ביי די טישען האָבען זיך געזעצט די 150 קינדער, יונגלעך און מיידלעך פון די אָרימסטע שיכטען פון דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג.

נאָך דעם, ווי ה' קאָסרילעוויטש בענטשט חנוכה ליכט, זינגען די קינדער יודישע פאָלקס-לידער און דעקלאַמאַציעס, דאַן בעקומען די קינדער א יום-טוב'דיגען אָוועגדברוים און זיסקייטען. מיט'ן בעדינען די קינדער האָבען זיך פאַרנומען די מיטגלידערינ'ס פון דאַמען-קאָמיטעט און די גאַנצע פאַרוואַלטונג מיט'ן פּרעזעס ה' פוקס בראש.

די פייערונג האָט געדויערט ביז 9 אָ'אָווענד. און האָט אויף די אנוועזענדע געמאַכט א גוטען איינדרוק.

די אויפגאַבען און טעטיגקייט

פון דער קאָאָפּ. לאַנדווירטשאַפטליכער געז. „יכין" אין ארץ-ישראל

די געזעלשאַפט פאַרנעמט זיך מיט דעם פּלאַנצען פון פאַמעראַנצען-גערטען סיי פאַר יחי'ים סיי פאַר גרופּען אָנהויבענדיג פון אָפּקלייבן און פּראַ-ברייטען דעם באָדען ביז צו דעם ווען דער גאָרטען גיט שוין פרוכט אין דעם זעקסטען יאָהר.

די געזעלשאַפט איז געגרינדעט געוואָרען אין 1926 ביי דער אַלגעמיינער אָרגאַניזאַציע פון די יודישע אַרבייטער אין א"י, און פאַרמאָגט אַן אייגענעם קאַפּיטאַל פון 6000 פונט. די געזעלשאַפט האָט נישט דעם צוועק צו בעקומען גרויסע פּראָפיטען פון דער אַרבייט, זי שטרעבט הויפּטזעכליך אז די פּלאַנטאַציאָנס-אַרבייטען זאָלן ווערען אַדורכגעפיהרט דורך יודישע אָרגאַניזירטע אַרבייטער.

די געזעלש. שטרעבט צו פאַרביליגערן ד אַרבייט, כדי יודען פון מיטעלשטאַנד זאָלען קענען צוטרעטען צו פאַרברייטערן פאַר זיך קליינע גערטען פון וועלכע זיי זאָלען קענען האָבען אַנ'עקזיסטענץ.

די געזעלש. בעאַרבייט שוין הצכר פון 2500 דונאַם פון יחידים און גרופּען. די רעאַלע אַרבייט פון דער געז. איז געלויבט דורך בעקאַנטע פאַכמענער אין ארץ-ישראל.

אין לאָדז ווייזט איצטער זייער פאַרטרעטער מ. ד. בית הלוי מיט דעם צוועק פון אָרגאַניזירען יודען פון מיטעלשטאַנד, וועלכע שטרעבען זיך בעזעצען אין א"י, ער נעמט אויף אינטערעסאַנטען אין דער פאָלקס-ביבליאָטעק א. ד. גאָרדאָן, שענקעוויטשא 3, טעגליך פון 12–1 און פון 5–6 אָוו.

אברהם געץ

נעכטען איז אין עלטער פון 67 יאָהר געשטאָרבען איינער פון די בעקאַנטסטע און אָנגעזעהענסטע יודישע פּעדאַגאָגען ביי אונז אין שטאָט אברהם געץ.

דער פאַרשטאָרבענער האָט געאַרבייט אין לאָדז אויס'ן פּעדאַגאָגישען געביט אין משך פון איבער 30 יאָהר און א גאַנצער דור פון דער יודישער יוגענד אין לאָדז האָט זייער ערציהונג, בילדונג און וויסען צו פאַרדאַנקען דער מסירת-נפשדיגען און אויפריכטיג-האַרציגער טעטיגקייט פון אברהם געץ.

אָנגעהויבען זיין אַרבייט אין לאָדז האָט דער פאַרשטאָרבענער אין דער געוו. אזוי גערופענער יאַראָטשינסקים תלמוד-תורה, וועלכע איז געווען די איינציגע בעסערע יודישע לעה אנשטאַלט ביי אונז אין שטאָט, צעהנדליגער יאָהרען האָט דער פאַרשטאָרבענער דאָרט געאַרבייט און דאַן איבערגעגאַנגען אין דער גימנאַזיע, אין וועלכער די תלמוד-תורה איז פאַרוואַנדעלט געוואָרען.

דער פאַרשטאָרבענער איז אויך געווען א לעהרער אין דער פרוימן-גימנאַזיע פון פּריסעוויטש און אין אַנדערע שולען.

אברהם געץ איז אויך דער גרינדער און ערשטער סעקרעטאַר פון יודישען לעהרער-פאַראיין.

ער איז געווען פאַר זיינע שילער נישט נאָר א לעהרער און ערציהער. נאָר א פריינד און חבר. און די טויזענדער שילער וועלען איהם היינט מיט אויפריכטיגען טויער בעגלייטען אין זיין אייביגער רוה אריין ת.נ.צ.ב.ה

עקספּאָזיטור פון יודישע קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען אין לאָדזער וואָיעוואָדזטווע

(ענדע פון דער 2. זייט).

יודישע בעפעלקערונג אין פּוילען זאָל פאַרוואַנדעלט ווער'ען אין קבצנים, און אַרבייטסלאָזע.

די בעוועגונג מאַכט די גרעסטע אַנשטרענגונג, צו העלפען די יודישע פאָלקס-מאַסען אַז זיי זאָלען דערהאַלטען זייער אַרבייט און ברויט, די אויפגאַבע פון דער בעוועגונג איז איצט אַ סוף צו מאַכען צו דעם עקאָנאָמישען אונטער'גאַנג פון די יודישע מאַסען און שאַפען פאַר זיי נייע פּאָזיציעס און שטאַרקען די אַלטע.

ד"ר טאַרטאַקאָווער בעגריסט די דעלעגאַטען און אַלע געסט צו דער פייערונג.

דער פּרעזעס פון דירעקטאָריאַט ד"ר זילבערשיין בעגריסט די פייערונג אין נאָמען פון פאַרבאַנד פון די יודישע קאָאָפּעראַטיווע געזעלשאַפטען אין פּוילען.

פאַר דער מלחמה — זאָגט דער רעדנער — איז די יודישע קאָאָפּעראַטיווע בעוועגונג געווען געשטיצט אויף די פּרינציפּען פון געגענזייטיגע הילף, ס'האָט אָבער געפעהלט דער צוזאַמענהאַנג, די שטרעבונג צו קאָאָפּעראַציע, דער אינהאַלט פון דער אידעע. מיר האָבען אָנגעהויבען צו אָרגאַניזירען די בעוועגונג פאַר דער דאָזיגער אידעע נישט אומעטום איז נאָך דאָס נישט געלונגען. נישט אומעטום האָט מען נאָך אונז פאַרשטאַנען, אָבער אַ גרויס שטיק וועג זענען מיר שוין אָפּגעגאַנגען, דאָס יודישע פאָלק מאַכט איצט אַדורך אַ טראַגישען און שווער'ען וועג, פון וועלכער ס'דוכט זיך ס'איז נישט פאַרהאַנען קיין אויסוועג, מיר זענען צו דעם וועג נישט צוגעגרייט, דריי אויסוועגען האָבען מיר. קודם כל איבער'צושיכטען די יודישע מאַסען, אַריבצופיהרען זיי אין אַ פּראָדוקטיווען לעבען, דאָס טוען מיר, אָבער דאָס איז אַ לאַנגער און אַ שווערער וועג. ווייטער איז פאַרהאַן די עמיגראַציע, וועלכע דאַרף ענטלאַסטען געוויסע געביטע, וועלכע ווערען געטראָפען פון אַ קריזיס, וועגען עמיגראַציע קען מען איצט ערנסט נישט רעדען, ס'איז דעריבער געבליבען די קאָאָפּעראַטיווע בעוועגונג, וועלכע דאַרף דערהאַלטען, שטאַרקען און אויסבויען די עקאָנאָמישע פּאָזיציעס פון די יודישע מאַסען. די עקספּאָזיטור וועלכע ווערט היינט געשאַפען דאַרף צוזאַמענקלייבען די כוחות, פאַראייניגען זיי פאַר אַ גרויסע אידעע.

ס'רעדען נאָך, דער אינספּעקטאָר שמויש, וועלכער ווייזט אָן, אַז די קאָאָפּעראַטיווען אין לאָדזער ראַיאָן שטעהען בעסער ווי אין אַנדערע ראַיאָנען. ס'רעדט אויך רעד. פּראַוואָלסקי.

ס'בעגריסען: אין נאָמען פון האַנדעלס-קאַמער ראַטמאַן האָול, פון האַנדווערקער-קאַמער אינזש. קאַצענבויגען, פון פּרעזידיום פון שטאָט-ראַט ראַטמאַן פיין, פון צענטראַלען האַנדווערקער.-פאַרבאַנד דיר. אַרדינאַנס, פון קליינהענדלערפאַראיין פּרנס ראָזענבערג, פון טעקסטיל-מייסטער-פאַראיין — ה' פינקעל. נאָך דער שלוס—רעדע פון דר. טאַרטאַקאָווער ווערט פאַרענדיגט די פייערליכקייט.

* * *

אויב די ערעפענונג פון דער עקספּאָזיטור איז אַדורך פייערליך און ערנסט, האָט זיך אָבער דער ערשטער צוזאַמענפאָהר אָנגעהויבען אין אַנ'אומרוהיגער און נערוועאישער שטימונג, וועלכע האָט זיך אַרויסגעוויזען באַלד ביים וועהלען דאָס פּרעזידיום און די קאָמיסיעס. סוף-כל-סוף האָבען די דאָזיגע וואַהלען געגעבען פאָלגענדע רעזולטאַטען: אַלס פאָרזיצער איז געוועהלט געוואָרען ה' סאַזינא אויס טאָמאַשאָוו, אַסעסאָרען וואַלמאַן (לאָדז), בעכער (קאַליש), קאָפּעל לענטשיץ, העלער (שעראַדז), מאַנדאַט-קאָמיסיע: יאַקובאָוויטש, (פּיעטריקאָוו), קליינמאַן (פּאַביאַניץ), דיאַמענט (שעראַדז), פאַרמאָגענץ-קאָמיסיע: פּיק, (זד. וואָליע), רובינשטיין (פּאַביאַניץ) יאַרעצקי (קלאָדאָווע), גלאַנץ (סולעיעוו) און אינזש. לינדנער (לאָדז).

דאַן גיט ד"ר טאַרטאַקאָווער אָפּ אַ בעריכט פון איצטיגען ראַיאָן-קאָמיטעט, וועגען זיינע פּעולות און חסרונות וועגען זיין טעטיגקייט און שוועריגקייטען.

די דיסקוסיע וואָס האָט זיך ענטוויקעלט איבער'ן בעריכט האָט געהאַט זעהר פיל דראַמאַטישע מאָמענטען, קודם כל אין די ערטער וואו ס'זענען בירירט געוואָר'ען די פראַגען פון פאַלען פון פאַרשידענע בענק פון גנבות, מיספּרויכען, ביכער-פעלשונגען און אַזוי ווייטער, פון זער אַנדערע זייט ווידער האָט זיך אַרויסגעוויזען דער געזונדער יסוד פון דער יודישער קאָאָפּעראַטיווער בעוועגונג אין פּוילען,

הגם אויפ'ן צוזאַמענפאָהר האָט זיך נישט אין אָנהויב בולט אַרויסגעוויזען די ערנסטע מיינונגס-פאַרשידענהייטען/ ... סכסוכים וואָס קומען פאַר אין דעם קאָאָפּעראַטיווען פאַרבאַנד, האָט עס זיך שפּעטער אַרויסגעשטעלט אין דער ווייטערדיגער דיסקוסיע, בעזונדערס שטאַרק זענען געווען די רעדעס פון אינספּ. שמויש, בעת זיין אַנגריף אויפ'ן לאָדזער ראַיאָן-קאָמיטעט און דער שאַרפער און ווירדיגער ענטפער פון ד"ר טאַרטאַקאָווער. ווייטער האָט דער צוזאַמענפאָהר אויסגעהערט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמקייט די שאַרפע רעדע פון ד"ר זילבערשיין, וועגען דער שרעקליכער קאַמפּאַניע וואָס ווערט געגען איהם און זיינע חברים אָנגעפיהרט אין דירעקטאָריאַט גופא מיט דער גרעסטער שאַרפקייט איז ד"ר זילבערשיין אַרויסגעטרעטען געגען דעם דירעקטאָר בערקענהיים, וועלכער גראַבט אונטער, לויט דער מיינונג פון רעדנער, די בעוועגונג.

צום סוף זענען אָנגענומען געוואָר'ען פאָלגענדע רעזאָלוציעס: אויסדריקען אַ דאַנק דעם ראַיאָן-קאָמיטעט פאַר דער ביז-איצטיגער אַרבייט, אויסדריקען אָנערקענונג און דאַנק דעם פּרעזעס פון דירעקטאָריאַט ד"ר זילבערשיין; זיך ווענדען צו די קאָאָפּעראַטיווען צו פיהרען אַנ'אויפקלעהרונגס-פּראָפּאַגאַנדע צווישען די יודישע פאָלקס-מאַסען; דער פאַרבאַנד זאָל רעאַליזירען די נייער עמיסיע, כדי צו העלפען די קרעדיט-קאָאָפּעראַטיווען אין דער איצטיגער שווערער צייט.

אין דער אָנפיהרונג פון דער נייער עקספּאָזיטור זענען געוועהלט געוואָר'ען: ד"ר טאַרטאַקאָווער (לאָדז), דאָבזשינסקי, ראַיימ. מאָרגענשטערן (זגערזש) דיר. אַרדינאַנס, (לאָדז), יאַאַסימאָוויטש, קליינמאַן און פּרנס ל. ראָזענבערג (לאָדז), פאַרטרעטער: אַראָנאָוויטש, סעמיאַטיצקי.

שפּעט ביינאַכט איז דער צוזאַמענפאָהר פאַרענדיגט געוואָר'ען.

קליינע אַנאָנסען

1 זלאָטי

פאַר אַ אַנאָנס ביז 15 ווערטער

עס איז נויטיג

האַנדשפּיקערינס קענען זיך מעלדען זאָפאָרט קאַלענבאַך-גאַס 23, פראָנט, אין געוועלב.

ס'ווערען געזוכט אויספּערטיגעריגס צו טריקאַ. צו מעלדען זיך אַלעע 1-טער מאַי 38, 3 טער שט. אייכענבוים. 7420

לאָקאַלען

אַ שטוב מיט אַ קיך איז פון זאָפאָרט אָוועקצוגעבען. בזשאָזאַ, פּאָמאָרסקא 44, ווי אויך אַ שטוב אויף אַ געשעפט אין צענטרום שטאָט.

צו פאַרמיטען אַ שטוב פון 2 פענסטער אויף פראַנציסקאַנער גאַס. צו ערפאַהרען אויף מרדכי גבאַי'ס גאַס 9, ביי צוקערמאַן. 7424

שרייבען שעהן און שנעל

לערנט אויס דער בעריהמטער קאַליגראַף ל. בערמאַן אין 15 לעקציעס.

אויך ווערט אויסגעלערנט גוט שרייבען אַ יודישען בריף אין 15 טעג, אפילו דעם וואָס קען גאָר נישט. — די עלטער שפּילט קיין ראָלע נישט. זאַוואַדזקא 19, 1. שט. פראָנט.

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אַנשטאַלט

אַגראַדאָווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאַס

גינעקאָלאָגיש-וועכנעריז-אַבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איגער. ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד ייטלער-קוריאַנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פּרייז פון אַ געבורט

אין 2-טען קלאַס צוזאַמען מיט פאַרהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פּאַלאַאַכאַוו

כירורגישע אַבטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאַנמאַר

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקא 1.

נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקה. און מענער-שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.

קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.

— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָווענד. — — פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאַכמ. נעמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג. — בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

DOKTOR

H. WOŁKOWSKI

צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 90-216

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע, אַלע אַרט אַנאַליזען, עלקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.

נעמט אָן פון 8–2 און פון 5–9 אָווענד.

בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען.

אכטונג ציימונגס-פאַרקויפער

די פאַרוואַלטונג פון ציימונגס-פאַרקויפער-פאַראיין מאַכט בעקאַנט איהרע מיטגלידער, אז זונטאַג, דעם 13-טען ד. ח 7 אָווענד קומט פאָר

א פאַרזאַמלונג

מיט פאָלג. טאָג-אָרדנונג: 1) בעריכט פון דער טעטיגקייט און 2) וועגען די נייע קאָנצעסיעס, וואָס די ציימונגס-פאַרקויפער וועלען מוזען אַרויסנעהמען צום נייעם יאָהר.

בעמ.: מיר בעטען אַלע מיטגלידער, אַלע ווי איינער צו קומען אונבעדינגט פּינקטליך אויף דער פאַרזאַמלונג. מיר מוזען קלערען אַנ'עצה, עס זאָל נישט זיין קיין שוועריגקייטען ביי דעם אַרויסנעהמען די קאָנצעסיעס. מיט אכטונג די פאַרוואַלטונג.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער

APOLLO

היינט פּרעמיערע!

אַ גאַנץ נייע קאָפּיע ! נייע ליטעראַרישע בעאַרבייטונג פון מעכטיגער עפּאָפּיי פון העלדישקייט און ליבע א.ג.

2 סעריעס

„NIBELUNGI"

2 סעריעס

מיטאַמאָל!

מיטאַמאָל!

אין די הויפּטראָלן: PAWEŁ RICHTER, B. GOETZKE, RUDOLF KLEIN-ROGGE

H. A. SCHLETTOW. MAŁGORZATA SCHÖN i inni

אָנהייב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

היינט פּרעכטיגע פּרעמיערע! דאָס איינציגע אין זיין גלייכן קלאַנג-מייסטערווערק, וואָס אילוסטרירט דאָס האַרטע פול מיט געפאַהרען און ראָמאַנטיזם לעבען פון די זעלנער פון פרעמדלעגיאָן. רעזשי פון ALEKSANDER KORDA

די בלוס פון אלזשיר

פול מיט סענטימענטען פון גרויסער ליבע, אַפּפערונג, איבערלעבענישען פון אַ ליבעס-פּאָר אין האַרץ פון אַפריקע. אין די הויפּטראָלן:

Fifi Dorsay, Harrold Murray

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבע און לאַנד-אַקטואַליטעטען. — — — אָנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאַג — 12.30 בייטאָג.

דער „גרויסער סוד"

פאַרוואָס דער לאָדזער ראַבינאַט האָט פּלוצלינג גע'אסר'ט די כאַינער שחיטה!..

אין פרייטאָג־נומער „לאָדזער טאָגעבלאַט" איז פּערעפּענטליכט געוואָרען אַנ'אויפרוף פון לאָדזער ראַבינאַט, אין דעם אויפרוף שטעלט דער ראַבינאַט פּעסט, אַז דאָס פלייש פון כאַינער שחיטה איז גע'אסר'ט אין לאָדז אַלס שחיטה חוץ. דער ראַבינאַט דערמאָנט דערביי די „פּושעים" וועלכע וועלען עובר זיין אויף דעם „איסור", וועט זיך דער ראַבינאַט מיט זיי דערפאַר אָפּרעכענען.

ס'איז באמת אַ וואונדער אויף דעם לאָדזער ראַבינאַט, וואָס מיט איינמאָל איז די כאַינער שחיטה ביי זיי געוואָרען בשר חוץ, אין דער צייט ווען דער ראַבינאַט, ווי דער ועד הכשרות ווייסט, אַז די כאַינער שחיטה שטעהט אונטער דער השגחה פון טושינער רב און פון משגיח מו"צ פון גייערס ראַיאָן הרב ר' יעקב הכהן קליעגער נ"י. וואָס אין יעדען טאָג אין כאַינער שחט־הויז וואָס איז בעשטימט געוואָרען פון לאָדזער ראַבינאַט און פון פאַביאַניצער רב שליט"א.

וואָס דער ראַבינאַט איז אויסען מיט דעם פּלוצליגען איסור, איז נישט שווער צו פערשטעהן, ווי אַזוי דער לאָדזער ראַבינאַט גיט אַרויס אַנ'„איסור" און „פאַרוואָס" דער ראַבינאַט גיט אַרויס אַנ'„איסור" דאָס איז שוין אַ סוד פאַר גאַנץ בראָד... מיר ווייסען, אַז דער לאָדזער ראַבינאַט האַלט שטאַרק פון „הפה שאסר הפה שהיתור" — און פערקעהרט...

צי ווייסען דען נישט די מיטגלידער פון לאָדזער ראַבינאַט אַז די רבנים אַליין און די אמת'ע „כלי קודש", עסען גאַנץ געשמאַק פלייש פון די כאַינער שחיטה און דערביי פאַלט זיי אַפילו נישט איין צו צווייפלען אין דער כשרות, צי מיינט דער ראַבינאַט, אַז דאָס, וואָס ס'איז כשר פאַר די ראַבינאַט־מיטגלידער, איז פאַר אַנדערע יודען טריף?

ס'איז אַ קלאָר'ע זאַך, אַז דעם דאָזיגען איסור האָט דער ראַבינאַט אַרויסגעגעבען לויט אַ „וואונק" פון אַ „געוויסען צד", וועלכער זעהט אין אין דער כאַינער שחיטה אַ קאָנקורענץ, מחמת דאָס כאַינער פלייש איז בעדייטענד ביליגער פון דער לאָדזער שחיטה — און אין דעם ליגט דער „גרויסער סוד" פון דעם פּלצליגען „איסור" פון לאָדזער ראַבינאַט.

אויף ווי ווייט לעכערליך און אומבעגרינדעט עס איז דער לעצטער אַרויסטריט פון לאָדזער ראַבינאַט געגען דער כאַינער שחיטה איז כדאי זיך צו בעקענען מיט די הכשרים פון טושינער רב און פון משגיח מו"צ פון גייערס ראַיאָן הרב ר' יעקב הכהן קליעגער נ"י פון דעם הכשר איז צו זעהען אַז דער אַלטער לאָדזער רב ר' אליהו חיים מייזעל זצ"ל האָט גע'כשר'ט די כאַינער שחיטה, אַפילו פאַר מהדרין מן המהדרין.

אָט זעהען די הכשרים און זאָל די לאָדזער יודישע בעפעלקערונג אורטיילען די דאָזיגע מער קיין פאַל נישט ערליכע אַרויסטריטען פון דעם לאָדזער ראַבינאַט.

בעזה"י יום א' לסדר ב' דחנוכה שנת תרצ"ב.

הכשר

מיר מאַכען בעקאַנט דאָס די שחיטה אין כאַינער שחט־הויז איז כשר אַפילו למהדרין מן המהדרין ע"צ היות"ט מיר קומען אויך אַ פאַר מאָל אין וואָך, אויף השגחה, אויך נאָך אין די צייטען פון אַלטען לאָדזער רב הגאון ר' אלי' חיים מייזעל זצ"ל איז דאָס כאַינער פלייש געגאַנגען נאָך לאָדז, און עס איז בענוצט געוואָרען ביי אַלע פרומע יודען. ער האָט עס אַנערקענט פאַר שטרענג כשר, און וואָס איך קום גאַנץ אָפט אין כאַינער שחט־הויז נאָכזעהען אודות כשרות, מיט דעם קאָן זיך נאָך נישט קיינער ערלויבען דערפאַר אָנצורופען דאָס פלייש פון כאַינער שחט־הויז ברר חוץ איך מאַך נאָך אַמאָל בעקאַנט דאָס פלייש פון כאַינער שחיטה וואָס טראָגט דעם סטעמפּעל „כשר כאַינע — לאָדז". איז כשר פאַר די פרימסטע יודען.

חיים ברוך הלוי דעמבינסקי
אבד"ק טושין, כוינא

בעזה"י יום א' לסדר ב' דחנוכה, תרצ"ב לפ"ק.

הכשר

אַזוי ווי עס איז שוין איינינע מאָל דערמאָנט געוואָרען אויף דעם טאָג־אָרגאַן דאָס איך בין בעשטעטיגט געוואָרען אַלס משגיח פון פאַביאַניצער הר"צ שליט"א און מיט אַ מיטגליד פון לאָדזער ראַבינאַט אין כאַינער שחט־הויז, אַלס דעם ביקאָ יך מודיע דאָס איך האָב השגחה יעדען טאָג און דאָס פלייש מיט דעם שטעמפּעל „כשר כאַיני לאָדז" איז כשר פאַר אַלע לאָדזער יודען ע"צ היות"ט אַפילו למהדרין מן המהדרין.

משגיח יעקב הכהן קליענער
מו"צ דגליל גייער

12384

FUTRA D A W N I E J „A. BROMBERG" wł. W. DANZIGER

Poleca po cenach zniżonych wszelkiego rodzaju futra i skórki futrz. na
Przyjmuje się wszelkie obstalunki.
Piotrkowska 31 Tel. 105-84
front 1-sze piętro

קלאַנג־קינא־טעאַטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

היינט און פאָלגענדע טעג!
די גרויסע פאַריזער אָפּערע פול מיט גרויל און געהיימנישען, אין גרויסען קלאַנג־פילם א. נ.

דאָס געשפּענסט אין דער אָפּערע

לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון Gaston Leron

אין די הויפּט־ראָלען: דער אונפערגלייכליכער מייסטער פון דער מאַסקע, ווענען מ'רופט דער מענש מיט טויזענד געזיכטער

LON CHANEY און די זיסע וואונדערב. MARY PHILBIN

נעכסטער פּראָגראַם: „ליבעס־פּאַראַדע"

דער זאַל איז גוט בעהייצט.
אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג 12 בייטאָג.

OBWIESZCZENIE.

Bank Spółdzielczy Okręgu Szajblera dla Drobnych Kupców i Rzemieślników w Łodzi, spółdzielnia z ogr. odpow. wzywa wszystkich członków Banku na **Ogólne Zebranie,** które odbędzie się w **niedzielę,** dnia 20 grudnia 1931 r. o godz. 8-ej wiecz. w lokalu przy ul. Kilińskiego Nr. 120.

Porządek dzienny: 1) Zagajenie i odczytanie protokułu Rady Spółdzielczej. 2) Likwidacja Banku.

7473 **Zarząd: Rady Nadzorczej.**

מעבעל
אַ איבעראַשונג פאַר די אַלע, וואָס ווילען קויפען מעבעל!
מיר בעזיצען אויף לאַגער אַלע אַרט מעבעל פון די בעסטע אויסל. מאַטעריאַלען. די פּרייזען זענען רעדוצירט מיט 50%
אַ קאָמפּלעט שלאָף צימער צום פּרייז פון 1050 זל.
„ שפּייז־צימער „ „ „ 1250 „
„ קאַבינעט „ „ „ 850 „
ווי אויך איינצעלנע טאַבעל־שטיקער, ביליגער ווי איבעראַל
„סטיל", נאַרוטאָוויטשאַ 4 טעל. 190-26.
איז צו בעקומען און — קומט און איבערציינט אייך!

44 | ווינטיג פאַר מחותנים! | 44
קויפט נישט קיין מעבעל בעפאָר איהר איבערציינט אייך נישט אין מיין מעבעל־געשעפט
Ch. ŁAZNIK
44 גדאַנסקאַ (דלוגאַ) 44
טעל. 162-56
נאָר ביי מיר קענט איהר בעקומען פּערש. מעבעל שעהן, גוט און ביליג.
בעם: כקויף אויך געניצטע מעבעל, דיוואַנעס א. ז. וו.
קומט און איבערציינט אייך!
44 | 44

לעטשניצע
פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטן
17 זגערזשער 17,
טעל. 116-33
נעהמט אָן קראַנקע אין אַלע ספּעציאַליטעטען פון 9 פריה ביז 7 אָוועגד.
די ערשטע וויזיט 5 זל.
ווייטערדיגע וויזיטען 4 זל.

Dr. Z. Rakowski
ספּעציאַליסט פאַר אוירען־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקהייטען
11־טען ליסטאָפּאַד 9
קאָנסטאַנטינער טעלעפאָן 127-80
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2—3

זיכערע הילף און א רפואה!
אָהן אַ אָפּעראַציע, אָן בלוט, אָהן אַ מעסער און אָהן בלוט־פערגיסונג פאַר קראַנקע אויף קילעס פאַר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאַליקעס אין גוף פאַר הויקערס און פיס

פערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל־בראָך ווערט גרויס אַזוי ווי אַ מענשען־קאָפּ, אָדער אַזוי ווי אַ מאַטער־קאָפּ און עס פאַלט אַרויס אין דעם בויך און דער קראַנקער איז אין אַ גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטערבליך. ספּעציעל גוטע הייל־באַנדאַזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פּראָפעסאָרען מיט מיינע בעהאַנדלונג און פון דייטשע פּראָפעסאָר

דאָקטאָר בראָכרעהרינג בענוצונגען זיכער דעם שמערצען און נעפעהרליכסטען ברוך. אויך פאַר הויקערס לייטונגען מיט הייל־קאָרסעטען און אָפּעראַטען פאַר פערקרומטע פוס און פלאַט־פוס ספּעציעלע אַנלאַגען אין די שיך. קינסטליכע גוטענע פיס און הענד, גוטענע זאָקען פאַר די גרעסטע קראַנקע אָדערן
עמפּפאַנגט פון 9 ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוונד

אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונגן: דאָס פערזענליכע ערשיינונג פון די קראַנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפּלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פאָלגענדע אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָרען: פּראָפ. ד"ר באַראַנטש, פּראָפ. דר. י. מאַן רישלער, פּראָפ. ד"ר בר. קיפּלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע.
מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען־קאַסע.

דאַנקזאַגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאַנק דעם גרויסען ספּעציאַליסט ה' דיר. י. ראַפּאַפּאָרט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10 (פּראָנט, פּאַרטער) פאַר בעפרייען מיך פון אַ זעהר געפעהרליכער ברוך־קראַנקהייט, אויף וועלכער כ'האָב געליטען אַ סך יאָהרען. ס'האָט מיר געראָטען אַ גרויסע געפאַהר היינט אָבער פיהל איך מיך פערזיכערט געגען דעם אומגליק. אַלס צייכען פון דער דאַנקבאַרקייט מיינער דריק איך אויס מיין עפענטליכען דאַנק

(—) K. Drelich,
ul. Napiórkowskiego Nr. 88.

Dr. med.
H. LUBICZ
ספּעציאַליסט פאַר הויט־, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43) טעל. 141-32
עמפּפאַנגס־שעה'ן 8 – 10, 12 – 2 און 5 – 8, זונטאָג און יו"ט 9—1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע־זאַל.

אַנ'אָרט צו שלאָפען
פאַר 2 יונגע־לייט אָדער פאַר 2 פרייליינס. עס איז אויך נויטיג אַ מאַניקור־ושיסטקע. צו ערפאַהרען אין אדמ. פון „נ.פ."

Dr. med.
Haltrecht
ספּעצ.־אַרצט פאַר הויט און געשלעכטס־קראַנקה.,
נעהמט אָן פון 8 — 9.30 פריה פון 1 — 2 נאָכמיטאָג און פון 6 ביז 9 אָוו. גר.
זונטאָג פון 9 ביז 1 בייטאָג.
פּיעטריקאָווער 10
טעל. 245-21.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פּרייזען.

געוו. אַסיסטענט פון די קליניקען פון אוניווערזיטעט אין בערלין
Dr. MED. STARKER
ווענערישע, הויט, האָר און בלאָז־קראַנקהייטען
12 שרודמיעסקאַ 12
טעל. 126-87
נעהמט אָן פון 9—11 און פון 4—8 אָוונד.
זונטאָג און יום־טוב פון 9 ביז 1 מיטאָג.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרייזן

יעדער איינציגער
האָט זיך איבערציינט, אַז פאַר מעבעל
דיוואַנעס, פעלצען, נייה־מאַשינען, גאַרדעראָבען אז"וו
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
א. ווייצמאַן שענקעוויטש 23
טעלעפאָן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.

Dr. J. Herszfinkiel
ספּעציאַליסט פאַר קינדער־קראַנקהייטען
האָט זיך איבערגעצויגען
אויף זשעלאַזנאַ 8a, טעל. 111-87
נעהמט אָן פון 8—9 און פון 3—5 נאָכמ.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט־קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער־שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום־טוב פון 9—1 פאַרמ.
בעזונדערער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. REICHER
פּאָלודניאָוואַ 28, טעל. 20193
ספּעציאַל־אַרצט פאַר מענער־שוואַכע־בעהאַנדלונג
נעהמט אָן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אָוונד.
זונטאָג און יום־טובים פון 9—1 מיטאָג.

Dr. A. SZMIRGELD
ספּעציאַליסט פון נערווענקראַנקהייטען
שפּראַכשטערונגען, (שטאַמלען און אַנדערע)
היילונג פון שוואַך־ענטוויקעלטע און שווער־ערציהבאַרע קינדער
ul. SRODMIEJSKA Nr. 27
טעלעפאָן 151-89 פון 5 ביז 7

אַנאָנסען־פּרייז: פּער'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ 60—
נאָכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ 18—
פאַר אַ מיליטער־שורה; לייטער דער שטעט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנעמענטס־פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט צושטעלען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ 6—5 אַ חודש אין אויסלאַנד — 8 זל.
פאַר'ן איינהאַלט און טערמינען די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פאַראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען אַ גאַנצען טאָג.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 31.